

Mücadele Alanı Olarak Parti Gençlik Kolları AKP Gençlik Kolları ve Ülkü Ocakları'nda "Gençlik"*

Doç. Dr. Birol CAYMAZ

galatasaray üniversitesi
siyaset bilimi bölümü
birolhoca.caymaz@gmail.com

Abstract

Youth branches of political parties as a battle ground: The youth branch of the AKP and youth in the "Nationalist Action Party"; the gray wolves' households

In this study, membership processes in political parties towards young people and specific positions of youth inside the party space are examined within the framework of concepts such as space, apparatus, habitus, capital, and illusio introduced by Bourdieu through an analysis of interviews conducted with young people who have management responsibilities in the AKP youth branches and MHP Grey Wolves. In this framework youth branches are taken to be a sub-space, especially a site for struggle, where the actors take action with their diverse capital accumulations. Throughout the article the dispossession of the youth in politics is addressed through issues such as relationship of the branches with the main party structure, intra-party representation mechanisms and democracy, and perception of the leader.

keywords: youth branches of political parties, party member habitus, militancy capital, intra-party democracy, political socialization, Pierre Bourdieu

* Bu çalışma Galatasaray Üniversitesi Bilimsel Projeler Birimi tarafından 12.104.001 numaralı proje olarak desteklenmiştir. BAP komisyon üyelerinin yanı sıra, birim çalışanları Ayşegül Temiz ve Hanife Yaşkın ve Onur Atasavum'a özellikle yangından sonra projeye ilgili kayıplarımı telafi etmek üzere bana destek oldukları için içtenlikle teşekkür ediyorum.

Résumé

Section de jeunesse de partis politiques comme champs de lutte: la section de jeunesse d'AKP et la jeunesse dans le "parti de l'action nationaliste; "les foyers des loups gris"

Dans cette étude, les processus d'adhésion des jeunes dans les partis politiques et leurs positions spécifiques à l'intérieur du champs partisan sont examinés dans le cadre de concepts, tels que le champs, l'appareil, l'habitus, le capitale, et l'illusio ; introduits par Bourdieu par une analyse des entretiens menée avec les jeunes qui occupèrent des postes de responsabilités dans les organisations de jeunesse de l'AKP et de l'MHP. Dans ce cadre, les organisations de jeunes sont considérées comme un sous-champs, en particulier un champs de lutte, où les acteurs agissent en fonction de leurs accumulations de capitaux divers. Tout au long de l'article la dépossession de la jeunesse dans la politique est abordée à travers des questions telles que les relations entre le parti politique et son organisation de jeunesse, des mécanismes de représentation, de la démocratie, et de la perception du leader au sein du parti.

mots-clés : *organisations de jeunesse de partis politiques, habitus partisan, capital militant, socialisation politique, démocratie au sein du parti politique, Pierre Bourdieu.*

Özet

Bu çalışmada AKP gençlik kolları ve MHP-Ülkü Ocakları'nda yönetim kademesinde yer alan gençlerle yapılan mülakatlardan hareketle gençlerin partili olma süreçleri ve parti alanı içerisindeki özgül konumları Bourdieu'nün alan, aygıt, habitus, sermaye ve illusio kavramları çerçevesinde incelenmektedir. Dolayısıyla, gençlik kolları siyasi parti alanı içerisinde failerin farklı sermaye birikimleriyle faaliyette buldukları bir alt alan, özellikle de bir mücadele alanı olarak ele alınmaktadır ve bu doğrultuda gençlik kollarının ana kademeye ilişkileri, parti içi temsil mekanizmaları ve demokrasi, lider algısı gibi meseleler üzerinden gençlerin siyasette mülksüzleştirilmesi de ele alınmıştır.

anahtar kelimeler: *siyasal partilerin gençlik kolları, partili habitusu, militanlık sermayesi, parti içi demokrasi, siyasi sosyalleşme, Pierre Bourdieu.*

Giriş

"Bir siyasi parti için gençlik kolu ne demek? Gençlik Kolları, ancak otoriter partiler tarafından daha disiplinli, daha sadık, şefe ve partiye körü körüne mutavaat eden (boyun eğen) elemanlar yetiştirmek maksadıyla kuruluyordu. Demokratik bir idarede bir partinin gençlik teşkilatı olmaz" (Yeni Ulus, 9 Ocak 1954)¹.

Türkiye nüfusunun genç bir nüfus olduğu son yıllarda yapılan sayımlarıyla doğrulanmasa da sıklıkla dile getirilen bir olgudur. Söz konusu "genç nüfus" olgusu ekonomik ve sosyal göstergeler bağlamında genellikle pozitif yorumlanan bir tespittir. TÜİK'in 2013 verilerine göre 15-24 yaş aralığında tanımlanan genç nüfusun 2012 itibarıyla genel nüfusa oranının yaklaşık %12 olduğu belirtilmektedir. Meseleyi gençlerin siyasi süreçlerde ve kurumsal yapılarda temsili çerçevesinde değerlendirecek karşımıza sorunlu bir tablo çıkmaktadır. 1982 Anayasası'yla düzenlenen seçilme yaşı 2006 yılında değiştirilene dek 30'dur. Seçmen yaşının 18, seçilme yaşının 2006'da AKP hükümetinin teklifiyle yapılan yasa değişikliğinden sonra 25 ve siyasi partilerin gençlik kollarına (GK) üye olmanın alt ve üst yaş sınırının 18-30 olduğu göz önüne alınırsa karşımıza çelişkili bir tablo çıkmaktadır. Yani 18 yaşında seçmen olabilen bir gencin seçilmek için 7 yıl daha beklemesi gerekmekte ve parti gençlik kollarında 30 yaşına kadar uzayan bir "genç" tanımı kabul edilmektedir. Bu durumda siyasi aktörlerin, özellikle de AKP iktidarının nezdinde gençlik seçme seçilme hakkı bağlamında 18-25, parti gençlik kollarında yer alma imkanı anlamında ise 18-30 yaş aralığında tanımlanmaktadır. TÜİK'in genç olarak kabul ettiği 15-24 yaş grubunu siyasi partilerin gençlik kollarına üye olmanın üst yaş limiti ile genişlettiğimizde, yani 15-30 yaş aralığını ele aldığımızda Türkiye'de gençlerin 2012 sonu itibarıyla genel nüfusa oranı yaklaşık %26 olarak belirmektedir.

Bu verilerden hareketle gençlerin seçilme haklarını kullanarak milletvekili olabilme oranına bakıldığında, seçilme yaşının ilk kez 25 olarak uygulandığı 2011 seçimleri sonucu kurulan mecliste milletvekillerinin yaş dağılımının hiç de genç olmayan bir meclis oluşturduğu görülmektedir. Burada başta AKP olmak üzere hemen hemen bütün partilerin aday belirleme usullerinin merkezi bir şekilde yapıldığını hatırlarsak, seçilme yaşını aşağı çekenlerle gençleri listelerinde seçilecek yerlerden ve sıradan aday göstermeyenlerin aynı parti karar alıcıları olduğunu söyleyebiliriz. 24. Dönem TBMM 2011 albümündeki verilere göre toplam vekil sayısının 550 olduğu mecliste sayı itibarıyla milletvekillerinin 1'i 75 yaş üzeri, 23'ü 65-74 yaş aralığında, 359'u 45-64 yaş aralığında, 143'ü 35-44 yaş aralığında ve en genci 27 yaşında AKP'den milletvekili olmak üzere sadece 24'ü 25-34 yaş aralığındadır.² Görüldüğü gibi 25-35 yaş arasındaki milletvekili

1 Dönemin gazetelerinden DP'yi destekleyen Yeni Ulus'ta yayımlanan bu yazıda muhalefetteki CHP'nin Halkevlerinin kapatılmasından sonra başlattığı GK yapılanmaları demokrasi perspektifinden eleştiri konusu yapılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için; KAYA Asil (2010).

2 Meclis'deki manzara yerelde de gözlenen bir durumdur. Yerel siyasal elitleri Hatay örneğinde inceleyen Kocaoglu'na (2006) göre "yerel siyasal elitin %12,8'i 60 yaş ve üstü yaş gurubuna,

“gençlerin” meclisteki temsili %4 gibi çok düşük bir oranda kalmıştır.

Nüfusun %26’sını oluşturan gençlerin meclisin yanı sıra, yerel yönetimlerde ve siyasal parti yönetim kademelerinde temsilleri sorunlu görünmektedir. Bu bağlamda söz konusu temsil sorununun arka planının anlaşılmasında gençlerin siyasi kariyeri deneyimledikleri siyasi partilerin gençlik kollarının incelenmesinin aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de siyasi parti gençlik kolları, 12 Eylül askeri darbesinden 17 sene sonra tekrar faaliyete geçmelerinden bu yana az sayıda bilimsel araştırmaya konu olmuştur. Konuyla ilgili niceliksel çalışmalar kapsamında ARI hareketinin 1999, 2003 ve 2008’de yaptığı “Türk gençliği ve katılım” araştırmalarının sonuçlarına göre gençler arasında siyasi parti gençlik kollarına üye olanların oranı tarihlere göre değişiklik göstermeyerek yaklaşık %10 olarak saptanmıştır (Yılmaz ve Oy 2014, s. 28-29). Türkiye genelinde 18-24 yaş aralığında 2508 gençle 36 ilde kapalı uçlu sorularla 2013 Mayıs ayında yapılan KONDA araştırmasının sonuçlarına göre “gençlerin %12’si bir siyasi partinin üyesi ya da bir siyasi partide aktif olarak yer alıyor”. Parti üyesi olan gençlerin cinsiyet dağılımı %29,2 kadın ve %70,8 erkek olarak belirmektedir (Yılmaz ve Oy 2014, s. 43 ve 117). Toplumsal cinsiyete göre dağılımda gözlenen eşitsizlik Uysal ve Topak’ın (2010, s. 209) siyasi partilerin ana kademelerindeki yöneticilerin profillerini bir alan araştırmasıyla inceledikleri çalışmasındaki tespitleriyle örtüşmektedir: Araştırmacılara göre, “siyasi partiler eril ortamlar olup erkekler arasında ilişki ağları inşa eden örgütlerdir. Kadınlar çoğu zaman göstermelik bir biçimde yönetim görevlerine getirilirler”. Ülke genelinde en fazla genç üyesi olan (resmi olmayan rakam 1 500 000) AKP’nin GK il başkanlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde tamamının erkeklerden oluştuğu görülmektedir.³

Parti üyesi gençlerin çalışma durumlarına bakıldığında %29,1 tam zamanlı, %15,1 yarı zamanlı-düzensiz, %5,5 işsiz ve %50,3 çalışmıyor (lisans veya lisans üstü öğrencisi) şeklinde bir dağılım gözlenmektedir (Yılmaz ve Oy 2014: 122).

Parti gençlik kollarına üyelik yaş aralığının 18-30 olduğu göz önüne alınırsa, KONDA araştırmasının verileri gençlik kolları üyeliğine dair önemli istatistiki veriler içermesine rağmen araştırma evreninin tamamını kapsamaktan uzaktır. Araştırmada yer alan gençlik örnekleminin 18-24 yaş aralığından alınmasından dolayı GK’nda aktif faaliyet gösteren, meslek sahibi ve çoğu yönetim kademesinde yer alan 24 yaş üzeri “gençler” örneklem dışı kalmışlardır. Gençlik kolları başkanları, başkan yardımcıları, yürütme kurulu üyelerinin bizim bulgularımıza göre yaş ortalamalarının 25-30 arasında olduğunu göz önüne aldığımızda bu eksiklik daha da önemli hale gelmektedir.

³ %41’i 45-60 yaş gurubuna, %39,7’si 31-45 yaş gurubuna, %6,4’ü 18-30 yaş gurubuna dahildir”. KOCAOĞLU (2006).

Farklı sorunsallar etrafında şekillenen az sayıda nitel alan araştırması (Boyraz 2009; Caymaz 2008; Kömürçü 2014) arasında konuyla doğrudan ilgili en kapsamlı çalışma 2009 da TÜSES yayınlarından Cemil Boyraz'ın editörlüğünde çıkan, 18-24 yaş gurubundaki parti üyesi gençlerle yapılan odak gurup çalışmalarının sonuçlarının değerlendirildiği, Gençler Tartışıyor başlıklı derleme kitabıdır. Kitapta yer alan üç makale farklı sorunsallar etrafında doğrudan parti gençlik kolları konusuna odaklanmaktadır. Emre Erdoğan (2009) bu kitaptaki, makalesinde parti gençlik kollarına katılım motivasyonlarını, katılımdan beklentilerini ve katılımın zorluklarını ele almaktadır. Yüksel Taşkın (2009) ise aynı kitaptaki makalesinde gençlerin politikleşme süreçlerine, çok sayıda partinin gençlik kolları üyeleriyle yaptığı odak gurubu toplantıları üzerinden ışık tutmaktadır. Makalede ayrıca ulusal ve uluslararası politikanın konusu olan bazı meseleler üzerinden gençlerin ideolojik yönelimleri de ele alınmaktadır. Cemil Boyraz'ın aynı yapıttaki çalışması parti iç işleyişi üzerinden gençlik kollarının parti içerisindeki konum ve işlevlerine eğilerek, gençlik kolları vasıtasıyla siyasete dâhil olmanın demokratik iç işleyiş bağlamında güçlüklerine dikkat çekmektedir. Son olarak, Sevinç Doğan'ın (2014) katılımcı gözlem tekniğiyle, Bourdiue'nün temel kavramlarına başvurarak gerçekleştirdiği, AKP İstanbul Sanayi Mahallesi araştırması partinin iç işleyişinin yanı sıra GK konusunda da alan içerisinden bilgi vermektedir.

Partilerin GK konusunda şimdiye dek az sayıda nitel ve nicel alan araştırması yapılmış olması, araştırma konusunun keşfedici tarzda nitel yöntemle ele alınmasını gerektirmiştir. Bu çalışmada kullandığımız yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğinin nitel araştırma tekniği olarak amacı, elde edilen verilerin ve bilgilerin sayısallaştırılması, yani istatistiki bilgiler haline dönüştürülmesi değildir. Nitel bir çalışma tarzı ve anlama çabası olarak bu yaklaşım nicel çalışmaların yetersiz kaldığı, rakamlarla ölçülebilirliği tartışmalı olabilecek fenomenlerin incelenmesinde kullanılmaktadır. Derinlemesine görüşme tekniğiyle "insan davranışlarındaki uyumlulukları, sosyal eğilimleri tarihsel bir çerçeveye veya kişisel ve kolektif hayat hikayeleri içerisine oturtarak anlaşılır hale getirmemiz mümkün olabilmektedir" (Beaud 1996, s. 234). Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak çoğu yönetim kademesinde yer alan, 20-30 yaşları arasında AKP gençlik kollarından 49 ve (MHP) Ülkü Ocaklarından 32 toplam 81 kişiyle Haziran 2012-Ocak 2013 ve Temmuz 2013-Şubat 2014 tarihleri arasında büyükşehir il ve ilçe ve taşra il teşkilatlarında görüşmeler yapılmıştır⁴. Çalışmada ayrıca daha önce parti GK'nda militanlığı⁵ deneyimlemiş ve sonrasında

4 Görüşülen kişinin önemli bir bölümünün kimliklerinin anonim kalmasını istemelerinden dolayı makalede her biri takma adla kodlanarak, yaş, il ve ilçe isimleri belirtilmeden yer aldıkları parti ismi, büyükşehir veya taşra, il veya ilçe GK'daki görevleri, eğitim düzeyleri ve varsa genel olarak mesleki bilgileri verilmektedir.

5 Militan sözcüğü Türkçede günlük dilde şiddet kullanan yasadışı eylemci olarak anlaşılmaktadır. Bu yazıdaki kullanımı; toplumsal/siyasal bir amaç uğruna siyasi partiler gibi kurumsal yapılar içerisinde mücadele eden kişidir. AKP ve ÜO olarak sınıflandırılmış ekte yer alan örneklem listesinde makalede anlatılarına referans verilen görüşmecilerin alfabetik sırayla "isimleri", yaşları, partideki görevleri, eğitim seviyeleri, mesleki ve medeni hallerine dair bilgiler ekte yer almaktadır. Cinsiyet bilgisi verilen takma adlardan anlaşılacağı için ayrıca belirtilmemiştir.

ayrılmış az sayıda kişinin alandaki gözlemlerine de yer verilecektir.

Parti alanı içerisinde bağımlı bir alt alan olarak ele alınacak gençlik kolu ve ocak alanında yapılan görüşmeler tematik içerik analizine tabi tutularak sırasıyla, gençlerin politik sosyalleşme ve partili olmalarını belirleyen faktörler, sahip oldukları sermayeyle⁶ türleri (ekonomik, sosyal, kültürel, sembolik ve militanlık) ilişkili olarak alanda parti habitusu edinmeleri ve son olarak alan içi hakimiyet/güç ilişkileri bağlamında parti içi demokrasi meselesi incelenecektir. Araştırmada görüşülen kişilerin anlatıları içeriğine ve biçimine müdahale edilmeksizin metinde kimi zaman uzun alıntılar şeklinde yansıtılmaya çalışılacaktır.

Araştırma evreni olarak üzerinde çalışılan örneklem bu konuda yapılan araştırmalarda genelde kullanılan 18-24 yaş aralığından daha yaşlı bir "gençlik" gurubuna tekabül etmektedir. Görüşülen "gençlerin" önemli bir bölümü parti GK alanının, bir süredir siyasi kariyer yapan, sahip oldukları militanlık sermayesi birikimi anlamında en tecrübeli, alan içi işgal ettikleri pozisyon anlamında ise alanın en "seçilmiş" ve en "itibarlı" yani iktidar kesimini meydana getirmektedirler. Partiyi en iyi şekilde temsil edecekleri için mülakata katılmaları partice uygun görülenler genelde çoğunluğu erkek GK il, ilçe başkanı ve yardımcıları ve yürütme kurulunda komisyon başkanı konumundaki partili gençlerdir.

AKP gençlik kolları örneğinde yer alan toplam 49 görüşmeciden 10'u kadın 39'u erkek, Ülkü Ocaklarında ise toplam 32 kişiden sadece 4'ü kadındır. Yaş ortalamalarına baktığımızda; AKP GK'nda 27 kişi 20-24 ve 22 kişi 25-30 arası yaş diliminde yer almaktadır. İl ve ilçe başkanları genelde birim başkanlarına nazaran yaşça daha büyüktür. Görüşmeciler arasında AKP'li 9 kişi GK il veya büyükşehirlerde ilçe başkanlığı görevinde, diğerleri GK başkan yardımcısı veya birim başkanlığı görevindedir. Ülkü Ocaklarında görüşmecilerden 13'ü 20-24 yaş arasında, 19'u da 25-30 yaş aralığındadır. Her iki organizasyonda da 25 yaş üstü olanların çoğunluğu meslek sahibi, genelde kendi işyeri olan, bir bölümü evli ve çocuklu "gençlerden" oluşmaktadır. Annelerin çoğunluğu ev kadını, baba mesleğinde ise tüccar, memur, işçi, küçük esnaf, gibi meslekler gözlenmektedir.

AKP GK'nda ve ÜO'larında yönetim pozisyonunda olanların hemen hepsi üniversite öğrencisi veya mezunu olmakla birlikte genel olarak kültürel sermayelerinin görece düşük olduğu gözlenmektedir⁷. Gençlerin kültürel ve sosyal sermayeleri taşradan ve ilçe teşkilatlarından büyükşehirlerdeki il teşkilatlarına ve genel başkanlığa doğru gidildikçe yükselmektedir. Bu eğilim parti üst yönetimi

6 Bourdieu, sermayeyi "belirli bir alanda hem mücadele silahı hem uğruna mücadele edilen, sahibine belli bir iktidar, bir nüfuz kurma olanağı veren (...) alanda var olmayı sağlayan şey" olarak tanımlamaktadır. (Bourdieu ve Waquant 2003, s. 82)

7 "Bu konuda büyükşehir AKP GK ilçe başkan yardımcısı Abdullah, "Bizim tabanımızda ciddi bir kültür sorunu var bence. AK Parti tabanındaki gençler daha az kültürlü. Bu bir realite, doğruya doğru. Bunu ortaya koymak lazım. O yüzden muhaliflerden arkadaş edinmekten daha fazla zevk alıyorum" demektedir.

tarafından kurgulanmış bir tür “vitrin etkisi” yaratmaktadır. Görüşülen kişilerin çoğu -açık öğretim, özel üniversiteler, Kıbrıs'ta veya Türkî cumhuriyetlerdeki yüksek öğretim kurumları gibi- ulusal standartlarda ortanın altında konumlanan, üniversite olarak girmesi görece kolay, diploması piyasada iş imkânı yaratma anlamında sıkıntılı yerlerde(n) okuyan veya mezun olmuş kişilerdir. Aralarında büyükşehirlerde il başkanlığında görev alan küçük bir bölümü hariç yabancı dil bilenlerin nadir olması da kültürel sermayelerinin zayıflığının bir göstergesidir.⁸ Eğilim olarak az sayıda partili genç, söz konusu vasat kültürel sermayelerini özel üniversitelerde veya devlet üniversitelerinin paralı programlarında master yaparak zenginleştirmeye çalışmaktadırlar. Hemen hepsi sosyal medyada aktif, fakat kitap okumak konusunda zaman bulamayan kişilerdir. Bahsi geçen genel eğilimin içerisinde yer almalarına rağmen, ocaklılar, “lider, doktrin, teşkilat” ideolojisinin öğrenilmesi çerçevesinde düzenlenen eğitim programlarından dolayı teşkilatın tavsiye ve temin ettiği, parti önderi ve aydınlarına ait eserleri okumak durumundadırlar.

Toplumsal cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi gençlerin parti GK yönetim pozisyonlarındaki temsillerine dair en önemli eşitsizlik kaynaklarıdır. GK yönetim pozisyonlarında yer alanların çoğu üniversite öğrencisi veya mezunudur. Eğitim düzeyi, nicelik olarak lise üstü, nitelik olarak düşük seviyede seyretmektedir. Parti alanında kültürel sermayenin göstergesi olarak diplomaya atfedilen önem, seçmen nüfusu içerisinde yadsınamaz ağırlıkta olan eğitim düzeyi düşük, yükseköğretim diplomasız gençlerin, alanın yönetim pozisyonlarında temsil edilmelerini engellemektedir. GK yönetim kademelerine toplumsal cinsiyet perspektifinden bakıldığında ezici çoğunluğun erkeklerden müteşekkil olduğu görülmektedir. GK'ndaki gençlerin sınıfsal aidiyetleri ve gelir düzeyleri partide temsil edilme konusunda eşitsizlik kaynaklarından bir diğeridir. Genelde orta ve üst orta sınıfa mensup ailelerden gelen gençler GK yönetim kademelerinde yer almaktadırlar.

AKP Gençlik Kolları'nın internet sitesinden il başkanları, Merkez Karar Yönetim Kurulu (MKYK) ve Merkez Yürütme Kurulu'na (MYK) dair derlenen bilgiler yukarıda bahsedilen tespitleri doğrular niteliktedir.⁹ 75 il başkanına yer verilen sitede il başkanlarının tamamı erkeklerden oluşmaktadır. 75 il başkanından sadece 39'unun eğitim, meslek vb. bilgileri paylaşılmış olup, başkanların büyük çoğunluğu 27-33 yaş dilimi içerisinde yer almaktadırlar. En küçük il başkanı 22 yaşında olmak üzere bu yaş dilimi dışında kalan yalnızca 3 il başkanı bulunmaktadır. İl başkanlarının büyük bir çoğunluğu taşradaki üniversitelerin hukuk, kamu

8 Bu durum siyasal parti üyesi gençlerin genel profili konusunda Caymaz'ın alan araştırması verilerine dayanarak yaptığı tespitle örtüşmektedir; “siyasi partilerde yer alan gençler arasında eğitim düzeyi düşükçe ve gelir düzeyi arttıkça katılım artmaktadır. Bu durumu ekonomik sermayenin kültürel sermayeye tahvil edilmesi olarak yorumlamak mümkündür. Başka bir ifadeyle diploma ve onun sağladığı statünün yetersizliği durumu, parasal güç vasıtasıyla, parti kanalıyla aşılmaya çalışılmaktadır”. (Caymaz 2008, s. 300).

9 <http://www.akparti.org.tr/genclikkollari/il-baskanlari> 26.02.2015 tarihinde ziyaret edildi.

yönetimi, iktisat ve işletme bölümlerinden mezun olmuştur. Aralarında bir lise mezunu, az sayıda meslek yüksekokulu mezunu ve önemli sayıda Açık öğretim mezunu bulunmaktadır. Yüksek lisans eğitimine devam eden veya tamamlamış 6 kişi söz konusudur. Başkanların önemli bir kesimi ticaretle uğraşmakta, ticaretin ardından avukatlık ve özel firmalarda yöneticilik gibi meslekler gelmektedir. 39 kişiden yalnızca 3'ü yabancı dil (İngilizce) bildiğini belirtmiştir.

51 kişiden oluşan MKYK'da 10'u kadın olan 41 kişinin bilgileri paylaşılmıştır. Buna göre, MKYK üyelerinin büyük çoğunluğu 26-30 yaş arasındadır. Bu yaş dilimi dışında 7 kişi bulunmaktadır. En genç üye 23 yaşında, en yaşlı üye 30 yaşındadır. İl başkanlarının hiçbirisi MKYK üyesi değildir. Eğitim konusunda MKYK üyelerinin lisans eğitiminin, il başkanlarına göre çok daha nitelikli olduğu göze çarpmaktadır. Üyelerin önemli bir kesimi, genel ortalamanın üzerinde sayılabilecek nitelikte üniversitelerden mezundur. En çok tercih edilen dal hukuk olmakla birlikte, ardından işletme, iktisat, siyaset bilimi, kamu yönetimi gibi bölümler gelmektedir. Yüksek lisans eğitimine devam eden (veya tamamlamış) 13 üye, doktora eğitimi gören ise 2 üye bulunmaktadır. Öne çıkan mesleklerin burada da ticaret ve avukatlık olduğu görülmektedir. Üyeler arasında azımsanmayacak bir kesim aile şirketlerinde veya özel sektörde yöneticilik yapmaktadır. Üyeler arasında İngilizce bilenler 29 kişi, iki veya üç yabancı dil bilenlerin sayısı ise 14'tür.

Merkez Yürütme Kurulu (MYK) MKYK içinden seçilen 12 üye arasında 2'si kadındır. Yaklaşık olarak 27 yaş ortalamasına sahip MYK üyelerinden en genç üye 23, en yaşlı üye 30 yaşındadır. 5'i en az bir yabancı dil konuşan MYK üyeleri arasında işletme, siyaset bilimi, kamu yönetimi, hukuk, iletişim, inşaat mühendisi, iktisat mezunları bulunmaktadır.

Gençlerin Siyasal Sosyalleşmeleri ve Partili Olmalarını Etkileyen Faktörler

Yukarıda kısaca sosyal profillerinden bahsedilen gençlerle yapılan mülakatların tematik çözümlenmesi üzerinde temellenen bu çalışmada genellikle siyasal parti literatüründe ele alınan parti tipolojileri, partilerin ideolojik yönelimleri, toplumsal/sınıfsal tabanları, örgütsel nitelikleri ve tarihsel gelişimleri gibi konulara değinilmemektedir. Çalışmada Pierre Bourdieu'nün geliştirdiği, toplumsal siyasal yapıları ve aktörleri ilişkisellikleri bağlamında çözümlenmeyi öneren özgün yaklaşımının temel kavramları olan habitus, alan, sermaye(lar) ve illusio kavramlarına başvurulmaktadır. Sosyolojideki birey toplum ikilemini toplumsallaşmış birey/özne yaklaşımıyla aşmayı öneren Bourdieu'ye göre; "failler, içerisinde yetiştikleri toplumsal ortama (aile) bağlı olarak aldıkları okul eğitimiyle edindikleri birincil habituslerin, yani bireysel tarihlerinin ürünü olmalarının yanı sıra, daha sonraki sosyalleşme süreçlerinde içselleştirdikleri düşünce kategorileri, algılama şemaları ve değerler sisteminden oluşan bireysel yatkınlıklarıyla kolektif bir tarihin de ürünüdürler" (Bourdieu ve Chartier 2010, s. 74). Bu bağlamda,

alan araştırmasının verilerinden hareketle siyasi partiye aktif katılımı belirleyen faktörler aile, sosyal ağlar ve bireysel çıkarlar başlıkları altında incelenmiştir.

Görüşmecilerin partiye katılmalarında ailevi geleneği takip etme genel bir eğilim olarak gözlenmektedir. Ailede başlayan sosyalleşme süreçleri, politik mirasın kuşaklararası aktarımında önemli bir referans noktası olarak belirmektedir. Yapılan mülakatlarda, aileden edinilen politik mirasın kültürel ve sembolik sermaye olarak, alana girişi ve burada pozisyon kazanmayı kolaylaştırıcı bir etken olduğu gözlenmektedir. Görüşmecilerin anlatılarından hareketle siyasi sosyalleşmenin aile ortamında şekillendiği, siyasete dair tercih ve değerlerin erken yaşlarda içselleştirildiği gözlenmektedir.

Görüşmecilerin aile ve okulda edindikleri birincil habitusleri genel eğilim olarak parti tercihleriyle uyumluluk göstermektedir. Aileden, okul ve arkadaşlardan edinilen siyasi-kültürel sermaye alana girişi kolaylaştıran bir yatkınlık olarak çalışmaktadır. Failler zaten tanıdıkları yabancıları olmadıkları bir alana daha kolayca, "alana giriş hakkını" (Bourdieu 1995, s. 152) önceden ödemiş gibi giriş yapabilmektedirler.

AKP GK ilçe başkanı Efan bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Çocukluğumuzdan beri, Ak Parti'nin **zaten** içindeydik, babamızın yanında gidiyorduk, geliyorduk, ailesel bağlar etkili oldu". Alana girişi kolaylaştıran, hatta üst mevkilerde bir başlangıç temin eden etkenlerden birisi alanda nadir bulunan ve değerli addedilen sosyal veya sembolik bir sermaye sahibi olmaktır.

"Gençlik kollarına katılmam çok kolay oldu. Gittiğimde her şey hazırды benim açımdan. Amcam milletvekiliydi, ben siyaset yapmak istiyordum. Aha oğlum git orada gençlik kolları, orada siyaset yap dedi. Bu hiç kongre seçim filan değil. Ben de gittim. İl Kongresi vardı, kongreye benim de ismimi yazdılar, kürsüye çıkıp ben de elimi salladım ve böylece AK Parti gençlik kollarına başlamış oldum (Şevket, AKP).

AKP'de gençlerin siyasete aktif katılım tercihlerinde ailelerin önemli bir belirleyici olduğu gözlenmektedir. Özellikle Milli Görüş çizgisini aileden miras alan kişilerde sembolik bir sermaye zenginliği olduğunu söyleyebiliriz. Köken itibarıyla Milli Görüş'lü olanların çoğu parti GK'nda yönetici mevkilerde yer almaktadırlar. AKP GK'nda MG'lülerin yanı sıra aileden ANAP'lular ve MHP'lilere de rastlamak mümkündür. Burada da çoğu zaman ailenin parti değiştirmesini sonradan takip eden gençler söz konusudur. Böylesi durumlarda parti tercihi ve katılım konusunda aile faktörünü kuvvetlendirici bir aidiyet unsuru olarak partinin kurucusuna duyulan aşırı sevgi ve bağlılığın da altı çizilmektedir. Az sayıda kişinin partili olmasında arkadaş faktörü etkili olsa da genel eğilim aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi, anne babanın siyasi tercihleri ve aktif partili olmasının gençlik kolu alanına girişte belirleyici unsur olmasıdır:

Ayşen, anne ve babası “eskiden beri teşkilattan yetişme” ve kendisi de “o tabandan yetişmiş” olduğu için AKP’yi tercih ettiğini belirtmektedir. “Ailecek zaten Ak Partili” olan Süheyla da annesinin parti yönetiminde yer aldığını vurgulamaktadır. Partiye katılmasını babasının partideki pozisyonuyla açıklayan Kamil (AKP), “Siyaset bana uzak bir şey değil. Yaklaşık 11 senedir bu işle uğraşıyorum. Belki babadan geldiğinden dolayı böyledir. Babam partinin kurucularından, zaten bizim partiye ısınmamız, gelmemiz gitmemiz biraz da babadan dolayı” demektedir.

Her ne kadar habitus süreç içerisinde yaşanan deneyimlerle dönüştürülmeye açık olsa da çoğu zaman deneyimler önceden kazanılmış habitusu doğrulamakta, başka bir ifadeyle genel eğilim olarak kişinin birincil habituslarıyla sonradan içerisine girdiği alanlardaki deneyimleri arasında uyumluluk ilişkisi gözlenmektedir (Bourdieu ve Chartier 2010, s.79). Bu bağlamda ÜO’nda görüşülen gençlerin politik “tercihlerinin” aile başta olmak üzere sosyal çevrelerinin (okul, mahalle arkadaşları, yakın akrabalar gibi) siyasi tercih ve pratikleriyle uyumlu olduğu gözlenmektedir. Ülkü Ocakları alanına girişte çoğu zaman baba ve az da olsa yakın akraba ve arkadaş etkisi gözlenmektedir. “Türk töreleri ve İslami değerlere, bayrak vb. sembollerin kutsallığına” çocukluktan beri vakıf olmak gibi birincil habituslar ve ocak alanının özgül değerleri arasındaki uyumluluk alana girişi ve alanda yer edinmeyi kolaylaştırıcı bir etki yapmaktadır. Ayrıca ocağa giriş GK’ından farklı olarak görece daha erken yaşlarda başlamaktadır. Örneğin, “aileden ülkücü, babası vasıtasıyla küçük yaşta milliyetçilik değerlerini” içselleştirmiş olan Tolga ilkokuldan beri ocağa devam ettiğini belirtmektedir.

Ocakların eğitim ve kültürü öne çıkartan statüsü ve kuran kursları, okul eğitimine destek ve çeşitli sınavlara hazırlığa yönelik dersler gibi faaliyetleri ailelerin rızası ve özendirilmesiyle gençleri ve hatta çocukları kendisine çekebilmesini sağlamaktadır.¹⁰ Bu durum, kişilerin daha erken yaşlarda siyasi bilinç edinmelerini ve alana aidiyet duygusu kazanmalarını kolaylaştırmaktadır. “Daha çocukken bile Ülkü Ocakları’yla tanıştık. Ailemin de ülkücü olması tabii bunda etkili oldu”, diyen ÜO büyükşehir il teşkilatı birim başkanı Selim’in ocağa girişi ortaokul yıllarına rastlamaktadır.

Genel olarak, aile bağları sayesinde inşa edilen partide tanınma ve kabul görmenin yanı sıra, parti alanında eskilik, aktörlere sahip oldukları sermayeleri çoğaltma (partili olmayı öğrenme) imkânı vererek alana uzun vadeli yatırım yapmalarını ve yönetim pozisyonlarına daha kolay ve hızlı gelmelerini sağlamaktadır.

10 “Gerçekten artık ülkücüler, ülkü ocağı değil de; ülkü ocakları eğitim ve kültür vakfı olarak hareket etmeye başladılar. Bunu çok yakın görevli arkadaşlarımdan da duydum, “biz artık daha çok sosyal sorumluluk projelerinde yer alan bir vakıf gibi faaliyetimizi sürdüreceğiz” şeklinde, bir genel yönelim var” (Alp).

Çoğu zaman katılımı önceleyen veya süregelen sosyal sermaye biriktirme, çevre edinme, sosyal ağlardaki aktivizm deneyimleri, parti alanına katılımı belirleyici etkenlerden birisidir. Görüşülen partili gençlerin çoğunluğunun öğrencilik yıllarında ve sonrasında kulüp, dernek, vakıf, meslek odaları, spor kulüpleri ve hemşeri dernekleri gibi kurumsal sosyalleşme mecralarında üye, kurucu veya yönetim pozisyonlarında yer aldığı, buralarda sosyal sermaye biriktirdikleri gözlenmektedir¹¹ (Erdoğan 2003, s. 22). Okulda ve toplumsal çevrede inşa edilen ilişkiler parti alanında gerekli yeteneklerin gelişmesine yardımcı olmaktadır. AKP GK'ndaki gençlerin imam hatip lisesi veya üniversite yıllarında geliştirdikleri sosyal ilişkilerin, dahil oldukları dernek, kulüp vb. sosyal ağların, alana girişte ve alan içi yükselmeye avantaj sağladığı görülmektedir. İmam hatipten arkadaşları tarafından AKP il GK yönetiminde yer almaya çağırılan Yasin'e göre, "Ak parti gençlik kollarını kuran, bugünlere getiren, yani bu görev verilen, bu imam hatip neslidir". Kendisi de eski bir imam hatipli ve o yıllarda sosyo-kültürel faaliyetlerde çok aktif olan Yasin'in alana yönetim pozisyonundan girişi, o kadar kolay olmuştur ki kendisini adeta çoktan beri tanıdığı bir yerdeymiş gibi hissetmiştir: "beni çağırdıklarında gençlik kollarına, ben zaten binaya girdiğimde bile hiç yabancılık çekmedim. Hepsini tanıdığım arkadaşlar. O sıcaklık vardı. (...) Millet bana başkanım demeye başladı".

Bu eğilime, büyükşehirlerde belirli bölgelerde nüfus yoğunluğu seçimlere etki edebilecek düzeyde olan, köy veya il bazında örgütlü hemşerilik faktörünü de eklemek gerekmektedir. Bu bağlamda metropollerde görüşülen AKP GK yöneticilerinin önemli bir bölümü ailelerinin siyasi kökeni ve aidiyetinin yanı sıra hemşerilik aidiyetlerini de vurgulamaktadırlar. Kimi zaman yerelde etkin bir hemşeri derneğinin başkanı hemşeri dernekleri siyasi parti arasındaki patronaj ilişkileri çerçevesinde partinin ilçe GK yönetimine çağrılmaktadır. Örneğin, uzun süreli hemşeri derneği tecrübesi olan Durmuş, dernek başkanırken AKP'ye çağrıldığını "bir büyüğünün vesilesiyle burada siyasete başladığını" ve kısa sürede partinin ilçe GK başkanı olduğunu belirtmektedir.

Partiye katılımı kişisel çıkar beklentisi ve arayışıyla ilişkilendiren yaklaşıma göre, katılanlar kar-zarar hesabı yaparak, kazanacakları olası somut ve sembolik avantajları hesaplarlar. Bourdieu'nün, (1995, s. 161) "bürokrat yalnızca devletin hizmetkârı değil aynı zamanda da devleti kendisine hizmet ettiren kişidir" sözünü parti GK yöneticileriyle parti arasındaki ilişkiler için de söylemek mümkündür. Partili bu çerçevede sadece partiye karşılıksız bir adanmışlıkla hizmet eden birisi değil, aynı zamanda partiyi kendisine hizmet ettiren birisidir. Max Weber de (1971, s. 371) partilerin amacını açıklarken benzer noktaları vurgulamaktadır. Ona göre "partiler, amacı önderlerine bir topluluk içerisinde güç ve aktif militanlarına ülküsel veya maddi yararlar sağlamak olan, özgür iradeyle üye olunan derneklerdir".

11 Erdoğan (2003) bulgularına göre; "lise ya da üniversitede siyasi içerikli öğrenci kulüplerine üye olan gençler (%4) bütün siyasal katılım boyutlarında diğer gençlerle karşılaştırıldığında çok daha aktiftirler. Bu grupta yer alanların %40,4 ü siyasi partilerin gençlik kollarına üye olduklarını beyan etmiştir".

Kabul etmesi zor, yadsınması kolay bir mesele olarak siyasette menfaat konusunda görüşmecilerin çelişkili duruşlar sergilediği gözlenmektedir. Şöyle ki daha sonra ele alınacak parti içi demokrasi, lider algısı, ana kademeyle ilişkiler gibi konularda genelde tek seslilik gözlenmekteyken, siyasette çıkar konusunda aynı parti mensupları arasında farklı duruşlar ve değerlendirmeler yapılabilmektedir. Menfaat meselesi, rakibe yöneltilen bir eleştiri ve suçlama fakat aynı zamanda alan içi mücadelelerin de somutlaştığı hassas bir konudur. Alanda (yönetim kademeleri) ve alan vasıtasıyla (siyasette ve bürokraside mevkiiler, ihaleler vb.) elde edilebilecek avantajların sınırlı miktarda olması alan içi mücadelelerde menfaat konusu üzerinden saflaşmalara neden olmaktadır. Bu bağlamda gençlerin siyasi kariyere yatırım yapmaları, siyasi alanda oynanan oyuna katılmaları ve oynamaya devam etmek istemeleri (illusio) çıkar gütmeyen bir edim olabilir mi? Bu konuda Bourdieu'nün "simgesel sermaye ve simgesel kâr" kavramlarına başvurarak çıkar gütmeme konusundaki naif anlayışın eleştirisi yapılabilir. Ona göre, (1995, s. 159) "en kutsal eylemler-en aşırı çilecilik ve fedakârlık- bile, her zaman, simgesel bir kutsallık çıkarı arayışı ya da ün arayışı tarafından esinlendirilmiş olmakla suçlanabilir". Sermayelerin ve onlara bağlı olan kârların alan içerisinde ve başka alanlarda birbirlerine dönüştürülebilirliğini de bu eleştiriye eklediğimizde simgesel bir kârın siyasi veya ekonomik içerikli bir faydaya dönüşme olasılığını öngörebiliriz. Bourdieu (1992, s. 93), failerin oyuna katılma nedenleriyle ilgili özgül fayda/kârın, (maddi ve/veya manevi nitelikli) onların alanda işgal ettikleri pozisyona (yöneten/yönetilen, hükmeden/hükmedilen) ve söz konusu konuma geliş yollarına bağlı olarak değiştiğini de öne sürmektedir. Yani partilikten menfaat konusunda söylenenlere nereden, hangi toplumsal konumdan söylendiğine bakarak yaklaşmamız gerekiyor.

Parti alanı içerisinde biriktirecek sosyal sermayenin somut çıkarlara tahvil edilebileceğinin farkında olan Hulusi'nin AKP "GK'na dahil olma sebebi network yapmak, kişi tanımadır". Taşra kökenli, göçle geldiği büyükşehirde "bir yere ait olmak, adapte olmak istediği" için partiye katıldığını söyleyen Hulusi, iktidar partisinin GK'nın alanda sayısal ağırlığa sahip üniversite öğrencileri için bir fırsatlar diyarı olduğunu vurgulamaktadır:

"İnsanlar üniversitede bir arayış içine giriyorlar. Kendilerini bir yere ait hissetmek istiyorlar ki, AK Partiyi düşünürseniz, hükümet olan bir parti, ilerde bir gencin istediği mesleki bir yükselme olsun, bir yerlere girme düşüncesi olsun, birilerini tanıma olsun, belki buna burs arayışı diyebilirsiniz, yüksek lisans bursu diyebilirsiniz. Gençlik kollarında bir gencin birçok ihtiyacını karşılayacak şahıslar var, kurumlar var. O vesile ile onları tanıyoruz, sizin de üstünüze düşen görevleriniz, ödevleriniz oluyor. Ciddi bir biçimde siz de onları yerine getirirseniz, sizdeki potansiyeli gördüklerinde farklı mevkilere sizi yükseltiyorlar. Yani benim için böyle oldu en azından. Bu yüzden bence gençlik kolları çok iyi bir fırsat".

GK alanında var olan özgül karları, yönetim pozisyonları gibi sınırlı sayıdaki fırsat ve avantajları ele geçirmek üzere girilen alan içi mücadelelerin AKP'de

toplumda var olduğu iddia edilen vasatı yeniden üretir bir tarzda yapılması, yani partide çıkarıcılığın ve fırsatçılığın alenileşmesi Sefer'i rahatsız etmektedir. Partinin ve partililiğin kişisel çıkarlar için araçsallaştırılmasının normalleşmesini AKP içerisinden eleştiren Sefer, bu durumun ancak alan içerisinde yer alarak gözlemlenebileceğini belirtmektedir:

"Burada siyaset yaparken kendimi çok rahat hissetmiyorum. Çünkü siyaset yaptığım yer iktidar partisi. Ve çok farklı gerekçelerle insanlar o parti yapısına dahil oluyorlar ve AK Parti'de olmak, orada bir görev sahibi olmak birçok kişi tarafından bugün çok değerli kabul ediliyor. Dolayısıyla, sadece orada olmak için olan çok insan var. Ve bu da bizim iş yapmamızı bir takım meseleleri tartışmamızı güçleştiriyor. Toplantılarda bunu çok somut gözlemleyebiliyorsunuz. Siz bir şey söylüyorsunuz, bir fikir. Karşıdaki o fikri adeta parafreyz yapıp tekrar söyleyip kendi onu bulmuşçasına ifade edebiliyor. Bu tarz koltuk kapmacalar, kişisel çıkarların böyle bu şekilde somutlaşması insanı rahatsız ediyor. Bunu bir insanda gözlemlemek, bir insanın işe girmek için partiyi kullanıp çalışması. Bunları kesinlikle yanlış görüyorum diye söylemiyorum. Bunları bir kariyer basamağı olarak görebilir birisi, bu gayet normaldir. Ben partiye geleyim bir network yapayım milletvekilleri ile belediye başkanları ile dostluk kurayım onun sonrasında da okulum bittikten sonrada profesyonel hayata geçişte partiyi bir basamak olarak kullanayım. Bu normal bir durum. Bu toplumun kendi içerisinde ürettiği bir normallik. Ama benim siyaset algıma ve siyasete bakışım ile uyum sağlamadığından ve insanın kendi çıkarının **bu kadar somut** ortaya çıkması dolayısıyla onlarla aynı ortamda bulunmak rahatsız ediyor beni. Ama bu toplumun birçok kesiminde böyle üniversitede de böyle, iş dünyasında da, zaten orası kar odaklı bir alan. Kültür yaşantımızda da böyle, dolayısıyla siyasette de böyle. Dışarda kalıp, dışardan sempatican olup siyaseti tartışmak bunları gözlemlemenizi engelleyebiliyor. Ama işin içine girip ilişkileri gözlemlemeye başladığınız zaman ve hatta bazı ilişkilerin parçası olmanız istendiği zaman bu sizi rahatsız etmeye başlıyor. Dışardan Ak Partili olarak kalıp yapılan siyaseti gözlemlediğiniz zaman bunları göremeyebiliyorsunuz. Şuan konuşurken açığa çıktı bu".

GK faaliyetlerine katılımın yani partiye yatırımın bir karşılığı olması gerektiğini faydacı bir bakış açısıyla savunan Necati (AKP) "Sonuçta bu partiye bir şeyler veriyorsam tabii ki istihdam olduğunda da göz ardı edilmemem gerekiyor" demektedir.

AKP GK yöneticilerinin konuyla ilgili düşünceleri diğer partileri suçlama üzerinden biçimlenmemektedir. Bu durum partinin uzun süredir yerelde önemli oranda ve ulusal ölçekte tek başına iktidarda olmasının bir sonucudur. AKP bir süredir siyasetteki hegemonik konumundan dolayı "iş kapısı olarak" bir tür çekim merkezi oluşturmaktadır. GK yöneticileri (büyük olasılıkla ana kademede daha yoğun ve ağır yaşanan bir süreç) partiyi bir tür iş bulma kurumu olarak kullanmaya çalışan gençlerin talepleriyle baş etmek durumunda kalmaktan yakınmaktadırlar. GK'nın özellikle üniversite öğrencileri ve mezunları için çevre edinme ve sosyal sermaye biriktirme mekânı olduğu görülmektedir.

Yine de görüşülen GK mensuplarının çoğu partide yer almalarını, milli, manevi değerlere ve partinin kurucu başkanına duygusal bağlılık, millete hizmet ve fedakârlık anlayışıyla açıklamayı tercih etmişlerdir. Bu duruş tam da Bourdieu'nün (1995, s. 149-150) *illusio* (belirli bir alanda oyuna yatırım) kavramına yüklediği anlama tekabül etmektedir. Yani eyleyiciler için oyuna dahil olmak sadece çıkar güdüsü ve beklentisiyle gerçekleşmez, "oyunun yapılana değdiğini sanmak" da bir o kadar önemlidir.

Hamdi'nin konuyla ilgili söyleminde maneviyat boyutunu ve fedakârlık anlayışını izlemek mümkündür:

"Günümüz gençlerinin çoğu siyasete çıkar olarak bakıyor maalesef ama bizde (AKP) öyle değil. Bizim bir davamız var, biz bunun derindeyiz. Memlekete hizmet etmeye çalışıyoruz. Çıkar olarak baksam ne işim olur benim burada? Zaten ticaret yapıyorum ben, zamanımın çoğunu ona harcarım ama bizim için paradan daha önemli şeyler de var. Memlekete hizmet bunların başında geliyor".

Söz konusu genel eğilime rağmen, AKP'ye katılan gençlerin sadece soyut bir adanmışlık hissiyle davranmadığını, böyle kişilerin yanı sıra menfaat arayışının da alana girişi özendirdiğini belirten Süha da şöyle demektedir:

"Buraya gelen arkadaşlarımızın çoğu gönül adamı, dava adamı. Yani 'ben bu ülkeyi kimsenin eline bırakmam, ben bu ülke için ne yapabilirim' diyenler varsa belki bir o kadar da 'ben burada kendime nasıl menfaat sağlayabilirim, ekonomik çıkar sağlayabilirim, işsizsem acaba parti sayesinde iş bulabilir miyim? Ya da parası yoksa buradan para kazanabilir miyim? Ya da bir işi vardır, maddi gücü de vardır, acaba ben nasıl ihale alabilirim?' zihniyetinde olan insanlar da var".

ÜO'ında alana giriş ve bağlılık konusunda "ideolojik mensubiyet", adanmışlık, hâttâ Sufi İslam'a gönderme yapan "çile" kavramı gibi manevi içerikli göndermeler, yapılan görüşmelerde sıklıkla bahsi geçen kavramlardır. Bu yaklaşım, ilk bakışta siyasal davranış modelleri arasında partiye aktif katılımı maddi çıkar beklentisinin dışında konumlandırarak açıklayan "inanç modeline" (Mayer 2010, s. 229) yakın bir tavır olarak şekillenmektedir. Söz konusu modele göre katılımcı kendisini bir "dava" için mücadeleye adanmıştır. Yaptığı çalışmalarda "inanç modeli"ni eleştiren Gaxie, toplumda ideolojilerin yeterince bilgisine sahip olamayan bir çoğunluk olması olgusuyla ilişkili olarak seçmenlerin siyasi tercihleri ve siyasi partilere aktif katılımları konusunda "davaya bağlılık" veya siyasi/ideolojik "ilkeleri savunma memnuniyeti" gibi faktörleri zayıf nedenler olarak belirtmektedir. Bu bağlamda Gaxie, partiye katılımı bir inancın somutlaşması veya yüce bir davaya adanmışlık olarak görmemekte, daha ziyade yetersiz eğitim sermayesinin ikamesi olarak değerlendirmektedir (Gaxie, s. 1978). Kültürel sermayesi zayıf gençler için GK'nın aktif üyesi olmak, faaliyetlere bizzat yoğun katılmak, parti işlerine mesai harcamak, onların, beklenenin aksine partide yer edinmeye çalışan prestijli okullardan mezun olan gençlerden daha fazla öne çıkmalarını sağlayabilmektedir. Araştırmada kullanılan örneklemin kantitatif

temsiliyet niteliği olmasa da eğitime dair iki olgu arasındaki negatif ilişkisellik önemli görünmektedir. İyi eğitim almış ve mesleki kariyeri “garanti” olan birisinin siyasi kariyere yatırım yapması, parti işlerine zaman ve enerji hasretmesi istese de pek mümkün olamamaktadır. Bunun tam aksi durumdaki kişilerde ise partiye kendisini “fedakârca adama” eğilimi gözlenmektedir. Haftada en az üç kez olmak üzere düzenli toplantılara katılmalarının yanı sıra hafta sonu da dahil sık sık parti lokalinde “görünmeleri” gerekmektedir.

Ülkü Ocaklarına genç yaşlarda katılma olgusu göz önüne alındığında söz konusu katılımı belirli olgunlukta bir siyasi kültüre sahip olmayı gerektiren inanç modelinden ziyade aile arkadaş vb. sübjektif faktörler veya kişisel faydacılık arayışı üzerinden açıklamak daha anlamlı görünmektedir. Başka bir deyişle çocuk yaşta önce ocaklı daha sonra burada öğrendikleri ve edindikleri deneyimler çerçevesinde davayı benimseyip ülkücü olmaktadırlar.

Buna rağmen ocaklılarla yapılan görüşmelerde özellikle iktidar partisinin GK’yla farklılığı vurgulamak amacıyla söylem düzeyinde, dava için fedakârlık öne çıkartılmaktadır. Örneğin, siyaset menfaat ilişkiselliğinde ocaklıların kendilerini “dava” için feda etme kültürünü yaşattıklarını öne süren Hakan, bu konuda özellikle AKP’li gençleri eleştirmektedir:

“Bugün gençlik kollarında olmak çok büyük avantaj aslında, hele iktidar partisinin gençlik kollarında olmak çok daha büyük bir avantaj. AKP gençlik kollarında olsaydın eğer bugün muhtemelen işin hazırda, devlette her hangi bir şekilde her hangi bir yere girebilirdin, işte cemaat evinde ücretsiz kalıyor olabiliirdin, ne bileyim yani çok fazla kar marjın var. Ya da ticarete atıldığın zaman çok büyük bir çevren olurdu, ihale alma şansın olurdu. Bu mantıkla yetişen gençlik, evet, siyaseti bir kar ilişkisi yani bir çıkar ilişkisi gibi görüyor ama ülkü ocaklarında tam tersi oluyor, bir çileye rağmen bu işi yapıyorsun sen, bazı olumsuz şeylerin olacağını bile bile, kendine zarar vereceğini bile bile yine de bu uğurda mücadele ediyorsun”.

“Kendisine zarar verme” konusunda Hakan’ın devlet memurluğuna aday olması durumunda “fişlenme” riskini düşündüğü anlaşılmaktadır:

“Bu negatif baskı gençlik kolları için de geçerli mesela. Daha önce de vardı aslında ama özellikle AKP iktidarıyla bu daha fazla var. Şimdi ben kamu yönetimi öğrencisiyim. Benim çalışacağım alan %99 devlet ve ben ülkü ocaklarına gidiyorum. Şu an çok iyi biliyorum ki ilerde her hangi bir bakanlığın sınavına girdiğim zaman, belki istihbaratın sınavına girdiğim zaman, her hangi bir devlet memuru olmak istediğim zaman, benim dosyamda zamanında ülkü ocaklarına gidiyormuş yazacak. Ve o benim için muhtemelen çok büyük bir engel olacak”.

Tolga’ya (ÜÖ) “Siyasetten menfaat biraz ahlaksızlık gibi” gelse de, o bu davranış tarzının diğer partilerde olduğu kadar ÜÖ’nda da geçerli olduğunu düşünmektedir: “Zaten etik olarak kimsenin “ben para kazanmak için siyasete giriyorum” diyeceğini zannetmiyorum ama çoğunluğu bunu yapıyor”.

Üniversite mezunu ve daha iyi bir iş bulana dek ocakda ücretli çalışan Alişan, çoğu görüşmecinin “bizde olmaz ama diğer parti mensupları menfaat için siyaset yapıyor”, söylemine girmeden siyaset kişisel çıkar ilişkiselliğini normalleştirerek yorumlamaktadır:

“Tabi ki gelişim anlamında bireysel faydacılık bunu zaten herkes gütmek zorunda. Herkes kendini yetiştirmek ve sıyrılmak zorunda. Kendini gösterebilecek bir alan arıyorlar, birçoğu iş hayatına atılıyor, birçoğu siyasete atılıyor. Ülkü ocakları da bunun karması diyebiliriz yani. Eğitim, akademi düşünen insanlar var, iş hayatı düşünen insanlar var, siyaset düşünen insanlar var. Burada kendini gösterebilen, iyi yetişmiş insanlar kendini gösterebiliyor, lider oluyor. O açıdan dediğim gibi kâr güdülmeli yani. Bizler bile partiye geldiğimizde çalışma saatlerimizin dışında partiye uğradığımızda elbette daha çok insanla tanışıyoruz. İş hayatı olarak daha ileri seviyeleri elbette düşünüyoruz yani (...) Açıkçası dediğim gibi kâr elbette herkes gütmek zorunda çünkü herkes kendini geçindirmek zorunda realiteler böyle yani. O yüzden benim daha çok insanla tanışmam, benim daha çok iş adamı ile tanışmam, daha çok gazeteci ile tanışmam, yarın bir gün bana elbette iş imkânı sağlayacaktır. Ama olayın temelinde dostluk, samimiyet, şahsiyet, işte, arkadaşlık, bu tarz şeyler de yatıyor yani”.

Alan içerisinde çevre edinme, karşılıklı tanınma, saygınlık ve güvenilirlik üzerinde yükselen sosyal sermaye birikimi kimi zaman ekonomik sermayeye dönüştürülebilmektedir. Bu konuda Necdet, (ÜO) “tam kişisine sordunuz. Bir önceki ocak başkanıyla biz birlikte şirket kurduk. İlimizin bilinen büyük firmalarına hizmet veriyoruz. Böyle şeyler çıkabiliyor tabii” demektedir.

Alanda kalmanın, buradaki oyuna devam etmenin, alana yatırım yapmanın değip değmeyeceğinin muhasebesini yapanlar veya alan içerisindeki özgül karları elde etme mücadelesinde başarısız olanlar oyunu terk ediyorlar. Örneğin eski bir ocaklı olan Okyay çıkış nedenini şöyle açıklıyor:

“Ayrılma sebebimle katılma sebebim biraz benzerlik gösteriyor aslında. Vakit geçtikçe, çok küçük yaşta da girmiş olmamın etkisiyle heyecanımı kaybettim. Somut bir şey ortaya çıkaramadığımız halde hayatımdan çok zaman verdiğimi düşündüm. Üniversiteye ağırlık vermem gerektiğini düşündüm. Aktif siyaset yapmak gibi bir gelecek planım da yok”.

Alana yatırım yapmak istese de alandaki güç sahibi aktörler tarafından önu kesilen Yasin (AKP), çıkışı tercih eder. Büyükşehir AKP ilçe başkanlığından il teşkilatına birim sorumlusu olarak geçen Yasin burada siyasal kariyere yatırım yapmanın yapısal sınırlarıyla karşılaşmıştır.

“Orada neden olmadı; siyasetin nasıl bir karakterinin olduğunu ölçek büyüdükçe daha iyi görüyorsun. Küçük yerde dedikodu daha fazla oluyor. Büyük yerde büyük hedefler daha fazla oluyor. Açıkçası samimiyet göremedim. En basitinden bir WhatsApp grubu vardı, bir şey yapılacağı zaman oradan haberleşiliyordu. Neden böyle bir şey oldu bilmiyorum; gruba belli bir kişiden sonra eklenmiyor diye bir durumdan bahsettiler, eklemediler. Hiçbir sebep yokken, daha yeni gelmiş bir insanım. Kimseye kötülük yapamam. İlginç mesela, birkaç kişiyle

konuştum şunu gördüm; meğer orası torpilliler mekânıymış. Para yoksa siyaset olmaz. Siyaset yapabilmek için ya paran olacak, ya iyi bir soyadın olacak ya da inanılmaz bir talihin olacak. Dönüp dolaşip siyasetin o kadar da idealist bir yapısı olmadığını gördüm”.

Baba etkisiyle aileden ülkücü Saltuk ocaktan ayrılmakla birlikte ocaklılarla hala bağlantılarını sürdürmektedir:

“Ben elimden geldiği kadar bu ideolojiye (ülkücülüğe) sahip olmaya çalışıyorum. Ama bu psikolojide, bu yapı içindeki insanlar çok fazla değil. Seni sahiplenen yok. Öyle vekiller gördüm ki sadece vekil olup parasını almak için bu işe soyunmuş. Hal böyle olunca da diyorsun ki ben kendimi neden parçalayayım, neden bu kadar uğraşıyorum diyorsun. Zaten üstten de böyle bir talep yok. Bir şey de yapamazsın, herkes her yeri kapmış bir oyun oynuyor. Bu yüzden de ayrıldım”.

Partiye veya ocağa katılımın saikleri genelde benzerlik göstermektedir. AKP ve ÜO’nda alana girişte failerin “özgür” iradeleri, arkadaş çevresi, okul ortamı, sosyal medya ve parti liderine karşı beslenen sevginin yanı sıra, ailenin politik yönelimi, özellikle babanın siyasi aidiyeti ve faaliyetleri belirleyici bir rol oynamaktadır. Görüşmeciler AKP kanadında babanın Milli Görüş kimliğini başka sermayelere dönüştürülebilir sembolik bir sermaye olarak vurgulamaktadırlar. ÜO’nda baba figürü erkek çocuğun ocağa katılmasını destekleyen bir kişilik olarak şekillenmektedir. Her iki grupta da babadan veya amca dayı gibi eril aile figürlerinden politik mirasın devralınması öne çıkmaktadır. Söz konusu eğilim politikanın partilerde yapıldığı haliyle bir erkek işi olduğunu bir kez daha göstermektedir. Yakınları sadece söz konusu partiyle eskiden beri ilişkili olan gençler için bu aidiyet partiye giriş sürecinde bir tür hazır sosyal sermaye, yakınları partide önemli pozisyonlarda bulunmuş olanlar için artı olarak sembolik sermaye işlevi görmektedir. Yapılan görüşmelerden hareketle birinci grubun partiye girişinin kolay, ikincilerin de giriş problemi olmadan (zaten çoğu zaman onları parti çağırıyor) partide yükselmelerinin daha kolay olduğu gözlenmektedir.

Anlatılarda, ezici çoğunluğu ev kadını olan anneleri vasıtasıyla partiye dahil olan kimse yok. Görüşülen kadın üyeler için de siyasi tercihte belirleyici olan çoğu zaman baba figürüdür. Bir kaç istisna dışında anneler genelde çocuklarına partili olma sürecinde dikkat etmelerini öğütüyorlar. Medya ve sosyal ağlar faktörü her iki grupta da alana katılımı oldukça marjinal bir pozisyonda olmakla birlikte, yönetim kademesinden aşağılara, sade üyelere doğru inildikçe artış göstermesi muhtemel bir faktördür. Bu eğilim parti alanının üst katlarının aslında her gelene o kadar da açık olmadığını da bir göstergesidir.

Alana giriş ve avantajlı pozisyonlara yükselmeye dernek, STK vb. tecrübelerle edinilen sosyal sermaye birikiminin önemli olduğu görülmektedir. AKP’de “seçilerek” alana çağırılma sürecinde kişinin partili olmadan önceki sosyal pratikleri ve ailesinin partiye aidiyeti ve bağlılığı önemli bir referans unsuru olarak iş görmektedir. Bu konuda imam hatipli olmak ve o yıllarda sosyal ağlara dahil olmuş

olmak ayırt edici bir sosyal ve simgesel sermaye unsurudur. Ocaklarda durum biraz daha farklı seyretmektedir. Gençleri küçük yaşlarda bünyesine katmasından dolayı ocak, sosyal sermayenin uzunca bir süreç içerisinde biriktirildiği bir alan olma niteliğindedir. Ocaklarda failer, koridor, sınıf, okul, mahalle, semt, ilçe, şehir olarak küçük parçalara bölünmüş yönetim pozisyonlarını sırasıyla üstlenmeye özendirilmektedirler. Ocakta süreç içerisinde biriktirilen sosyal (çevre edinme) ve simgesel (başkan, reis gibi otorite ünvanları) sermaye, ana kademenin dayattığı limitler dahilinde ekonomik veya siyasi sermayeye dönüştürülebilir bir niteliktedir.

Sonuç olarak, yarı zamanlı GK alanındaki yönetim pozisyonlarına gelmek ve oradan partinin ana kademesine ve profesyonel siyasi kariyere geçiş çoğu zaman “çevre” ve “maddiyata” bakmaktadır. Bu durumda GK’ndan profesyonel siyasete geçiş yeterli ekonomik sermayeye ilaveten “parti yöneticileriyle ve milletvekilleriyle kurulan kişisel ilişkilerle veya -alanda muteber- sosyal ve kültürel sermayelerin mülkiyetiyle” gerçekleşmektedir (Bargel 2009, s. 694). Bu durumda failer için, çevre edinmek, tanınırlık, saygınlık, itibar, topluluk içerisinde etkileyici konuşma yapmak vb. yetilere dair yatkinlıkların kazanılması, yani parti habitusunun edinilmesi önemli hale gelmektedir.

Gençlik Kolları Alanında Parti Habitusu Edinme

Bourdieu’ye (1995, s. 20) göre, eyleyiciler (ekonomik ve kültürel sermaye boyutlarında) birbirlerine ne denli yakınlarsa, o denli çok – ya da tersine uzaklarsa o denli az – ortak şeyleri vardır. Başka bir ifadeyle kişilerin toplumsal konumları, beden ve zihinlerine işlenmiş yatkinlıkları, davranış ve algılama tarzlarıyla (habitusleri), toplumsal faaliyetlerin yemek, spor, müzik ve **siyaset** gibi çok farklı alanlarında yaptıkları “tercihler” arasında bağlantısal bir ilişkinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Bu çerçevede habitus, bir yandan ayırıştırıcı, diğer yandan uyumlulaştırıcı ve homojenleştirici pratikler doğurmaktadır.

Buraya kadar görüldüğü gibi partiye girenlerin çoğu “girerken zaten o partideki hassasiyetlere, değerlere sahip olduklarından” o partiye katılmaktadırlar. Yine de önceden edindikleri düşünüş, algılama tarzı, davranış biçimleriyle donanımlı bu kişilerin alanda tutunma ve nadir bulunan pozisyonları elde etmek için alanın özgül değerlerini, partili habitusunu edinmeleri gerekmektedir. Partili habitusu, partilileri yatayına kesen eyleme, algılama ve yorumlama gibi ortak yatkinlıklara dair bir tür donanımdır. Bunlar, parti alanıyla uyumluluk gösteren, alandaki iktidar ve güç ilişkilerini içselleştirmekten, giyim, kuşam, selamlama, oturup kalkma, algılama, yorumlama ve hareket etme tarzlarına kadar uzanan bir dizgede yer almaktadır. Bu çerçevede parti alanı, yeni gelenleri seçmeci bir filtreden geçirse de kendisini yeniden üretirken onları dönüştürmeye yönelik olarak da çalışmaktadır. Örneğin, partiye girmek isteyen bir genç, parti gençlik kolları alt alanındaki muteber sermayelere kısmen sahip olmalı veya bunları elde etmeyi kolaylaştırıcı yatkinlıkları olmalı (dernek, öğrenci kulübü v.b. yapılarda tecrübe birikimi gibi) ve “alan içerisindeki belirli kazanımları/avantajları elde

edebilmeyi sağlayan kısıtlı sayıdaki iktidar pozisyonlarına” (Bourdieu 1997b, s. 219) gelebilmek için militanlık sermayesi, sosyal ve kültürel sermaye, simgesel sermaye gibi alanın özgül sermayelerine yatırım yapılmalıdır.

Alana adanmaya önem veren “militanlık sermayesi militanların otoriteye gösterdikleri rızadan kaynaklanan, parti alanında üstlendikleri görev ve işlevlere dair sermaye olmasıyla politik sermayeden farklılaşmaktadır. Harekete geçme, müdahale etme, boyun eğme yetenekleri ve tekniklerinin içselleştirilmiş karışımından meydana gelen militanlık sermayesi, kolektif eylemler esnasında, parti içi veya partiler arası mücadelelerde mobilize edilebilir bilgi ve becerilerin tamamını kapsamaktadır” (Matonti ve Poupeau 2004, s. 8).

Eğitim yoluyla öğrenilmesi mümkün olmayan, alanda genel başkana öykünme üzerinden işleyen sembolik usta çırak ilişkisinin yanı sıra, siyaset okulu gibi organizasyonlarda öğretilen ve tecrübeyle edinilen söz konusu yetkinlikler; “siyasi iletişim konusunda deneyim, hitabet yetisi, toplantı düzenlemek ve yönetmek, günceli takip etme ve gerektiğinde kolayca yazı yazabilme kapasitesi, seçim kampanyalarına alışık olmak, miting düzenlemek, broşür yazmak ve dağıtmak, gazeteciler ve çeşitli baskı guruplarıyla temas kurabilmek” (Michon 2009, s. 123-124) ve sanal ortamlarda girilen muharebelere hazırlıklı olmak gibi özellikleri kapsamaktadır. Parti alanında öğrenilen ve deneyimlenerek içselleştirilen değerlere yani partili habitusuna sahip olmak için toplumda saygınlık, tanınma, itibar, güvenilirlik olarak sosyal sermayeyi ve alan içi ve kimi zaman dışında geçerli ve değerli olan başkan vb. otorite unvanlarına sahip olmak anlamında simgesel sermayeyi yukarıda sayılan özelliklere eklemek gerekiyor. GK ve ocak yöneticileri tarafından tüm bu sermayelerin edinilmesi ve süreç içerisinde miktarının çoğaltılması ve muhafazası, parti ana kademe ve GK/ocak alanlarında geçerli olan işleyiş kurallarının, güç, tahakküm ve bağımlılık ilişkilerinin öğrenilmesini, alana uzun vadeli yatırımı ve bunun için zaman, enerji ve maddi güç sahibi olmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda GK/ocak alanı, parti içerisinde alana girenlere alana özgü kuralları dayatan bir güç alanı olmasının yanı sıra mücadele ve rekabet alanıdır.

GK ve ocaklara katılımın görüşmecilerin habituslarına, düşünce, davranış ve yetkinliklerine etkisini ele aldığımızda, partinin çizgisinin doğruluğu, liderin tartışılmaz otoritesi, alan içi otoritelere boyun eğme eğilim ve anlayışlarının her iki gurupta da içselleştirildiği gözlenmektedir. Buna karşılık AKP'nin on yıldan fazla hâkim parti olarak ulusal ve çoğu yerde yerel iktidarı da elinde tutması, kamu hizmetlerinin tanımlanması ve dağıtımını kontrol etme kapasitesi, ocakların ve MHP'nin bu tür kaynaklardan yoksunluğu her iki alanda failerin yaşadıkları alan etkisinin, edindikleri habitusların farklılaşmasına yol açmaktadır.

Bu bağlamda partili olmanın getirdiği değişiklikler sorusuna AKP GK yöneticilerinin verdiği cevaplar paralellik arz etmektedir. Partili olmak görüşmecilerimize “özgüven artışı, insanlarla iletişim kabiliyeti, sosyal çevrenin

genişlemesi, network ağı, topluluğa rahat hitabet yeteneği, insan idare etme becerisi, yakınlara faydalı olma imkânı, dayanışma duygusu ve imkânı, kendisini bir aile içerisinde hissetme, medeni kodları öğrenme” gibi sosyal ve militanlık sermayesi birikimini artırıcı yeni yatkinliklar ve davranış tarzları kazandırmıştır. Alanda edinilen yeni habituslar daha ziyade manevi kazanımlarmış gibi yorumlansa da önceki bölümde görüldüğü gibi GK alanı bir “fırsat” kapısı, bir “kariyer basamağı” olarak da değerlendirilmektedir. Buralarda sahip olunan iktidar pozisyonları sosyal ve ekonomik sermaye biriktirme olanaklarını pozitif etkilemektedir. Bunun için yönetim pozisyonundakiler tarafından alanın fiziki olarak sahiplenilmesi, boş bırakılmaması gerekmektedir: “Pazar günü dahil, haftanın hemen hemen her günü, çoğu zaman akşamları burada oluruz. Buraya milletvekilleri gelir, belediye başkanları gelir, genel başkan yardımcılarımız gelir, yani bu insanlarla tanışıyorsunuz, bir sosyalleşme yoluna giriyorsunuz”. Çünkü siyasetin temelinde “sosyalleşme vardır. Network ağı vardır”. Söz konusu ilişki ağları üzerinden biriktirilen sermayeler sahibine belirli bir nüfuz elde etme imkânı verir: “Yani network ağı dediğimiz aslında ana kademedem olsun, kadın kollarımızdan olsun, abiler ablalar... Yani ana kademedem bir emlakçı abiniz vardır, bir ev işinde mesela onu ararsınız” (Efkan, AKP).

Caymaz’a göre (2005) “kamu hizmetlerinin kötü organize edildiği, hizmetlerin bölgeler, şehirler ve vatandaşlar arasında eşitsiz dağıtıldığı Türkiye’de (sermaye yoksulu) sade vatandaşın devlete yolunun düşmesi demek genellikle oldukça uzun sürecek zorlu bir uğraşın başlaması anlamına” gelmektedir. Siyasi iktidarı elinde tutan partinin GK yöneticileri için geçerli olmak üzere, siyasal sermaye kendisine sahip olanlara ve yakın çevrelerine kamu mal ve hizmetlerinden yararlanmada kolaylık sağlamaktadır. Yöneticiler partili ve bürokratik ilişki ağlarını kullanarak tıpkı büyükşehirlerdeki etkin hemşeri dernekleri gibi kendi adamlarına yardımcı olabilmektedirler. : “Biz bir sosyal kuruluş gibi belediyenin çok küçük noktalarda bir eksikliği olsa dahi çözebiliyoruz. Genç bir arkadaşımızın ameliyatını yaptırdık. Çocukları olmayan arkadaşlarımıza yardımcı olduk” (Üzeyir, AKP).

GK alanında çevrenin genişlemesi ve özgüven artışı gibi yeni edinilen yatkinliklara bağlı avantajlar kamu hizmetleriyle sınırlı kalmamakta, partililerin iş hayatında da etkili olmaktadır. AKP GK taşra il teşkilatı başkanlığının yanı sıra ticaretle uğraşan Kamil, partide kazandığı özgüvenin “ticareti(ni) çok güzel etkilediğini” ifade etmektedir. Partili olmayla kazanılan habitusun iş hayatına etkisi konusunda Yaşar (AKP), özgüvenin sosyal çevreyi genişlettiğini, çevrenin de “iş yapabilme kapasitesini arttırdığını” vurgulamaktadır. Ayrıca parti alanının kendisi GK’nın yanı sıra ana kademe, meclis grubu, belediye meclisi üyeliği ve birçok pozisyon için danışmanlık mevkileriyle çeşitli profesyonel iş potansiyellerini barındırmaktadır. Bu çerçevede üniversite yıllarında partiye katılan, alanda militanlık habitusunu edinen, kültürel ve sosyal sermaye biriktirebilen gençler için parti aynı zamanda prestijli bir kariyer imkânı barındırmaktadır: “Tabi Gençlik Kolları kariyer odaklı bir kurum. Milletvekillerimizin danışmanları çoğu zaman G.K.’ndan arkadaşlarımız, abilerimiz” (Kerim, AKP).

Habitus, toplumsal yapılar ile toplumsal pratikler/eylemler arasındaki bağı oluşturan, faillerin doğumundan itibaren içerisine girdikleri sosyalleşme süreçlerinde edinilmiş (aile, okul gibi birincil habituslar, iş, sosyal çevre vs. gibi ikincil habituslar) bir dizi düşünce, davranış, yatkınlık ve beğeni kalıplarından meydana gelmektedir. İnşasında aile ve okulun önemli ağırlığı olan, bireysel donanım ve sosyalleşmiş beden anlamında habitus faillerin toplumsal kökenleri, toplumdaki konumları ve eğitim düzeylerinin özgün bir sentezidir.

Ocağın alana katılanların habitusuna etkisi partinin (MHP) iktidara uzaklığıyla bağlantılı olarak farklılaşmaktadır. İktidarda olmanın verdiği özgüven, güç ve kadrolaşma imkânlarından yoksun olan ocaklar yine de alana girenler üzerinde önemli dönüşümler yaratmaktadır. Ocak, alana çoğu zaman erken yaşta giriş yapan kişilerin aile ortamına ek olarak adeta ikinci bir aile, okul ortamına ek olarak da alternatif bir okul gibi, birincil habituslerinin şekillendiği bir yer olarak belirmektedir. Ocağa katılanların yaşlarıyla ve toplumsal kökenleriyle ilişkili olarak kısıtlı kültürel sermaye sahibi olmaları onların ocak alanında Dünder'in deyimiyle "bir ideolojik ahlak çerçevesinde" şekillendirilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu anlamda ocak, failere özgün bir kimlik, ocağa aidiyet çerçevesinde gelişen bir "biz" duygusu, ülkücülüğe dair değerler ve yatkınlıklar kazandırmakta, hatta dış görünüşlerini dönüştürmektedir. Ayrıca ocaklılık habitusunun kazanılması alana zaman ayırmakla, ocağa yoğun devam etmekle mümkün olabilmektedir: "Okul saatlerim haricinde büyük bir sıklıkla gün içerisinde teşkilata gelirim", diyen Haluk, ocağın kendisini adeta baştan yarattığını düşünmektedir:

"Ülkü Ocakları beni değiştirdi derken yani ülkü ocaklarıyla bizim karakterimiz şekillendiği için bir değişim değil aslında. Baştan, sıfırdan bir oluşum. Yani Ülkü Ocakları çok şey kattı bize, her manada. Burada oturup muhabbet ediş şeklimizden, bakış açımıza her konuda bize çok şey kattı. Bizim karakterimiz Ülkü Ocakları içerisinde şekillendi"... "Ü.O. bize bir Türk gencinin hayata ve olaylara nasıl bakması gerektiğini, nerde durması gerektiğini çok iyi öğretti".

Görüşmecilerin, ocağa katılarak geçirdikleri dönüşüm hakkındaki anlatılarında benzer noktalara temas ettikleri görülmektedir:

"Genç yaşta olgunlaşarak pek çok şeyin farkına vardım" (Yıldırım). "Kişilik olarak değiştim, daha ciddi, daha düşünceli bir insan oldum" (Aslıhan). "Kişiliğimiz oluşmasında MHP ve ÜO'ları belki de dış etkenlerden en önemlisidir. Bir ideolojik hareketin mensubu olarak sosyal hayatımda veya beşeri münasebetlerimde çok daha dikkatli olmama vesile olmuştur" (Dünder). "Ben dışarda falan gezmeyi çok severdim. Açık falan giymeyi çok severdim. Ama ülkü ocaklarında daha çok Türk-İslam ideolojisi üstünde yoğunlaştık. Kendimize daha çok dikkat ediyoruz artık" (Zeliha).

Parti İçi İktidar İlişkileri ve Gençlerin Siyasette Mülksüzleştirilmesi

Alanda sürekli varlık gösteren, boş zamanlarını hafta sonları da dahil partiye hasreden, siyasete uzun vadeli yatırım yapan, yarı profesyonel tarzda çalışan GK

yöneticilerinin bu pozisyonlara geliş biçimleri ve parti üst yönetimi karşısında alanındaki konumları, parti içi demokrasi, lider kültü, parti alanı içerisindeki güç ve tahakküm ilişkileri ve boyun eğme pratiklerinin anlaşılması için önemli bir göstergedir. Ana kademe ve yan kollardan müteşekkil parti alanında "oyunun kurallarını" belirleyenler, eşitsiz kapasite (sermayeler) ile donatılmış insanlara karşı siyaset hakkında konuşma otoritesine sahip belirli kişilerdir (Çeğin ve Ünsaldı 2014, s. 101). Parti alanında idari ve mali özerklik gibi, gerekli donanımlardan yoksun bağımlı bir alt alan olarak tasarılanan GK'nda gözlenen siyasal yabancılaşma ve siyasi mülksüzleşmenin temelinde vekâlet pratiklerinin doğurduğu söz hakkının gaspı vardır. Bu durum, tam da Bourdieu'nün siyasal temsil analizinde altını çizdiği "profesyoneller lehine acemilerin, temsil edenler lehine temsil edilenlerin mülksüzleştirilmesi olarak" (Corcuff 2008, s. 82) şekillenmektedir. Temsil edenlerin temsil edilenler üzerinde tahakküm kurma olanağı söz konusu vekâlet anlayışının siyasi partilerde olduğu gibi, kurumsallaşmasıyla mümkün olabilmektedir.

AKP GK ve ÜO'nda gözlenen siyaseten mülksüzleşme olgusunun idari ve mali bağımlılığın yanı sıra, yereldeki yönetim veya kişilerin partinin merkez otoriteleri tarafından atanması ve gerekli görüldüğünde parti içi yönetimin işleyişini belirleyen kurallar çerçevesinde tasfiye edilmesi pratikleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durumda "partinin merkez organları örgüte tamamen egemen bir konuma geçmektedir. Yasa ve ona uygun hazırlanan parti tüzükleri, merkezi organları yerel organları feshetme, sorumlularını görevden alma, yerlerine yenilerini atama yetkisiyle donatılmaktadır" (Turan 2011, s. 11). Sonuç olarak aşırı bürokratik bir yapı ve işleyiş sergileyen ve parti liderinin örgütün faaliyetleri ve üretilen politikalar üzerinde tartışmasız bir hâkimiyet kurduğu partilerde inşa edilen lider kültü ve lidere koşulsuz bağlılık anlayışı mülksüzleşmeyi meşrulaştıran bir unsurdur. Söz konusu biat kültürünün temelinde, incelenen her iki gurup için farklı ağırlıklarda olmakla birlikte, din ve törelere dair bir kültürün izleri gözlenmektedir. AKP'de lider, dindar ve itaatkâr GK yöneticilerinin gözünde partiyi ve partilerini olağanüstü bir biçimde temsil etmektedir. AKP GK büyükşehir ilçe teşkilatı birim başkanı Seçkin'e göre, "Erdoğan'ın profili artık bütün dünyada kabul ediliyor. İnsanların onu çocuğundan babasından daha çok sevdiği önemseddiği bile oluyor. -"Onun başına iş gelmesin"- diyorlar, Allah esirgesin. Çünkü onları anlıyor, **dillerini biliyor**, onların içinden gelmiş, kısacası müthiş ve karizmatik. Elit değil". ÜO taşra il başkanı Gürkan'da ocaklıların lider algısını şöyle tanımlamaktadır: "Bizdeki lider anlayışı yani lidere teslimiyet anlayışı kuru bir teşkilat algısından değil, İslamiyet'in ve Türklüğün lidere çizmiş olduğu yola göre belirlenir".

AKP'de GK yöneticilerinin seçiminde seçim yapılmış gibi gösterilse de liderin işaret ettiği tek adaylı kongrelerde kişisel tercih ve "yakın sadakat ilişkilerine bağlı geleneksel (patrimonyal) lider kültü ve dayanışması" belirleyici olmaktadır (Kalaycıoğlu 2014, s. 409, Gökçe 2013, s. 242). Yerel parti örgütünde yapılan eğilim yoklamaları neticesinde genel merkezde birkaç aday mülakata

çağırılmakta, GK başkanı seçiminde son sözü genel merkez söylemekte veya büyükşehir GK il başkanlığı gibi bazı önemli pozisyonlar için bizzat başbakan devreye girmektedir.

Siyasete yabancılaşmanın ve mülksüzleşmenin en önemli göstergelerinden birisi de demokrasi, çoğulculuk gibi temel kavramların alan içerisinde “özgün” kullanımıdır: “Çok fazla otoriter bir yapı yok. Demokrasi hâkim parti içinde. Ama en azından bir düzen sağlama açısından, her kafadan bir ses çıkmaması açısından, hizipçilik, ekipçilik olmaması açısından **lider figürünün çok çok önemli olduğunu** düşünüyoruz” (Bülent, AKP). Bu parti kurgusu tam da Michels’in oligarşik parti örgütünü çağırıştırır niteliktedir: Michels’e (2008, s. 17) göre, “örgütte hiziplere yer vermek, parti ya da örgüt politikalarının doğruluğunu sorgulamak düşmanlara yardım etmek ve onların işini kolaylaştırmak anlamına gelir. Bu itibarla liderlerin ciddi biçimde eleştirilmesi örgütün kendisine ihanet olarak tanımlanır”.

Liderinin sesini, hatta üslubunu içselleştiren GK yöneticileri için demokrasinin fazla ehemmiyeti de yoktur zaten: “Partilerin içerisinde demokrasi diye bir şey yoktur. Açık açık ilçe başkanlarından, gençlik kolları başkanlarından bu lafı bizzat işitmişimdir. Genel başkan ne derse o olur” (Ethem, AKP). Bu durumda seçim vb. demokrasi pratikleri de parti alanı içerisinde gereksiz hale gelmektedir. “Bizim GK kongrelerimiz tek adayla olur. Recep Tayyip Erdoğan varken orada, kolay kolay oraya kimse çıkamaz. Kimse de çıkana desteklemez zaten. Bizim ülkemizde böyle, lider odaklı bir partiyiz” (Vahit) ¹². Bu haliyle politika üreten ve uygulanmasına dair kararları alan ana kademeyle bunları seçmenlere taşıyan GK arasındaki ilişki hiyerarşik bir dizge içerisinde üstlerin emrettiği, astların talimatları yerine getirdiği bir şekilde işlemektedir. “Üst yönetimden talimat alıyoruz tabi, sonuçta partinin politikasını belirleyenler onlar. Ne yapılması, nasıl yapılması gerektiğini belirliyorlar. Bu yüzden biz de bu politikalar doğrultusunda kararlar alıyoruz” (Adnan, AKP). AKP GK’nın “birincil görevi ilden yani genel merkezden gelen faaliyetleri” yapmaktır:

“Zaten Gençlik Kolları Başkanı Ana Kademe’den belirlenir. Bunun nedeni de hizmet yapmaksa amaç, bunu tartışmalara girmeden yapmaktır. Doğal olarak ana kademe disiplininden emin olduğu kişiyi istiyor. Hayatta her konuda böyle değil midir zaten? Bir bakkalda da böyledir bu iş, şirkette de. Bizim ilçede üç keredir GK başkanlığını (...) kazanıyor, **tek başına seçime girerek**” (Seçkin, AKP).

Görüşmecilerin anlatılarından, daha önceki bölümde bahsedilen militanlık habitusunun unsurlarından birisi olarak GK alanında geliştirilen boyun eğme pratiklerinin içselleştirildiği görülmektedir. Bu eğilim Bourdieu’nün, alanda

12 Aksi durumda parti aygıtının nasıl çalıştığına dair bir örnek: 5 Şubat 2015 T24 haberi: “AKP Merkez Karar Yürütme Kurulu (MKYK), Parti tüzüğü’nün 59/3, 59/4 ve 58’inci maddesine dayanarak, genel merkezin tek aday ısrarına rağmen kongrede aday olup seçimi kazanan Zonguldak’ın Çaycuma İlçe Başkanı Adil Düzlü ile Kilimli İlçe Başkanı İsmail Ofluoğlu’nu görevden aldı”. <http://t24.com.tr/haber/gorevden-alinan-akp-ilce-baskani-suleyman-soylu-partiye-ihanet-etti,286135>

egemen konumda bulunanların belirlediği ve sürdürmeye çalıştığı değerlere uygun hareket etmek, buna uygun bir habitusa sahip olmak şeklinde tarif ettiği “alana giriş hakkı”nın GK yöneticileri tarafından hakıyla ödendiğini göstermektedir:

“Şimdi parti içi demokrasi demek, bunu söyle açabiliriz yani parti içinde demokrasimiz var yalnız bizim teşkilatımızın olmazsa olmaz şöyle bir kavramı da var, bizde başkanlar, özellikle genel başkanımız işte Tayyip Erdoğan, onun her söylediği bizde emirdir. Yani her konuda onlardan gelecek bütün kararlar bizim için bir emirdir, nihaidir. Ama onun dışında, burada yapılacak bir iş, mesela il başkanlığı bize görev verir der ki işte ilçelerde şu işleyiş olacak, bizim onların verdiği göreve herhangi bir yargılama denetleme ya böyle olur mu deme gibi bir lüksümüz yok. Zaten öyle olursa güçlü bir teşkilat olmaz. Genel kapsamda olumludur bu hareket” (Haldun, AKP).

Alan içi mücadelelerin belirleyici unsuru olan muteber sermayelerin eşitsiz dağılımı, alanın, egemenler ve tâbi olanlar biçiminde ayrışmasına neden olmaktadır. GK alanında kısıtlı sayıdaki iktidar mevkilerinin “dağıtılması” sürecinde GK yöneticilerinin partinin nüfuzlu kesimlerinden gelen baskılara boyun eğmek durumunda kalmaları, gençlerin “büyüklerle” suç ortaklığı yaptığının, oyunun (illusio) devam etmesine katkıda bulunarak parti alanının yeniden üretimine dahil olduklarının bir göstergesidir:

“Biz ilçe olarak İl Gençlik Kolları’na bağlıyız. Biz kendi kongremizi yaparız. Kendi yönetimimizi kendimiz oluştururuz. Kendi yürütmemizi kendimiz seçeriz. Aşamadığımız şey şu: Kongrede kimin aday olacağını hala Genel Merkez belirler. -“tek adayla giriyoruz”- der. Bunu aşmamız gerekir gerektiğini de bilmiyorum aslında. 1000 kişinin oy vereceği kongrede 3 aday olsa, yani mikro demokrasiyi başarabilir miyiz, daha zamanı değil. **Daha erken.** Onun için adayı genel merkez belirliyor. Ayrıca (“seçilen”) adayın 50 kişilik yönetimini oluşturmasında da engeller oluyor. Bakan arar, -“benim amcamın oğlunu yönetime alsana”-, milletvekili arar -“benim kardeşimi yönetime alsana”- ve bununla mücadele etmek zordur, -“hayır”- diyemezsiniz, -“yeğenin yeteneksiz”- diyemezsiniz. **Büyüklerin baskısını hissetmeyi aşamadık.** Ama yine de ana kademeye saygılı olmalıyız, zira mantıklı olmalıyız, çalışmalarımızı onlar finanse ediyor (*günlüyor*). Gençlik Kolları Başkanı ana kademenin doğal üyesidir. O ne kadar rahat konuşabiliyorsa o kadar fikirlerimiz kabul edilir” (İhsan, AKP).

Ülkü Ocakları MHP ve partinin genel başkanı ilişkilerine bakıldığında, ocakların resmen partiye bağlı olmamakla birlikte işlevsel olarak, özellikle seçim dönemlerinde partinin GK gibi işlediği görülmektedir. “Seçim dönemlerinde ülkü ocakları bir gençlik kollarıymış gibi davranır. Afiş asma, milletvekilleriyle birlikte dolanma, kurultaylarda düzen ve nizamı sağlama” gibi görevleri yerine getirir (Tolga). Parti ocak ilişkisi Tolga’nın deyişiyle; “Bahçeli’nin yönetimiyle daha sıkı bir bağımlılık niteliğine bürünmüştür. Önceki dönemde ocak genel başkanı parti genel başkanından sonra ikinci kişi olmasına rağmen, pratikte bugün artık maalesef durum böyle değildir ve bu ülkücülerin de çok rahatsız oldukları bir noktadır”. Ocak alt alanının parti karşısında özerkliğini savunan Tolga; “çekindiğim konu ülkü ocaklarını partinin gençlik kolları yapmasıdır. Çünkü Bahçeli de bence bunun için uğraşüyor. Bence bu yapılmamalı. Bence ülkü ocaklarının yeri geldiğinde Bahçeli’yi

de protesto edebilir bir konuma sahip olması lazım” demektedir. Hakan tüm bu gelişmeleri şöyle özetlemektedir: “Eskiden ölkü ocakları genel merkezi genel başkanı seçimle geliyordu şu an parti genel başkanı ocak genel başkanını atıyor. Yani devlet Bahçeli genel başkanı atıyor, bu yüzden de ocak partinin gölgesinde diyebiliriz”.

Alan içi ilişkiler ve mücadelelerde Bourdieu'nün (1997a, s. 124) deyimiyle alandaki “egemenlerin, ezilenlerin tepkilerini ve direnişini yok etme imkânı olduğunda, söz konusu alan aygıt haline” gelmektedir. Parti alanıyla ocak alt alanı arasındaki hâkimiyet ilişkisi birincisinin yararına yapısal bir dönüşüm geçirerek parti karşısında ocak edeta aygıt haline dönüşmüş durumdadır. Bu durum, tıpkı AKP'de gözlemlendiği gibi, alan içi iktidar mücadelesine yönelen aktörlerin hukuki düzenlemelere dayanarak (partilere dair yasa, tüzük, yönetmelik) sindirilmesi veya alandan tasfiye edilmesiyle gündeme gelmektedir: Parti alanında gündeme gelen iktidar mücadelesinde kaybeden tarafta yer alan Noyan, alan içi muhalefetin sonuçlarını şöyle açıklamaktadır: “Ben Devlet Bahçeli'ye muhalefet yaptım. Devlet Bahçeli bizi görevden aldı. Devlet Bahçeli'yi devirmeye kalktık. Tabi yetmedi, o da hepimizi lağvetti”.

Ocakların iç işleyişinde merkezîyetçi ve hiyerarşik bir tarz benimsendiğini belirten Erkan'a göre, “kesinlikle bir hiyerarşik düzen vardır ölkü ocaklarında. Örneğin ilçe ocaklar il ocağına bağlıdır, merkeze bağlıdır. Merkez Ankara Genel Merkez'e bağlıdır”. ÜO genel merkezinin MHP tarafından şekillendirildiği hatırlandığında aslında organik bağı olmamasına rağmen ocakların partinin talimatları doğrultusunda verilen görevleri yerine getiren yapılar olduğu anlaşılmaktadır.

Parti ana kademesi ve parti üst yönetimi gibi, parti alanını temsil edenlerin, temsil edilenler üzerindeki tahakkümünü mümkün hale getiren en önemli unsurlardan birisi alan içerisinde eşitsiz dağılan sermayeler ve bunun sonucu ortaya çıkan sermaye yoksunu kesimlerin sermaye zengini olanlar aleyhine mülksüzleşmeleridir. Bu durumda genelde parti başkanının, yerelde ocak başkanının her halükarda partiyi ve ocağı en iyi şekilde temsil ettiklerine dair bir inanç yaygınlaşmaktadır. Ayrıca, parti üst yönetimi tarafından politika üretme araçlarının mülkiyetinin tekelleştirilmesi, GK ve Ocaklar gibi alt alanlarda yer alan, yukarıdan gelen emir ve talimatları yerine getiren faillerin siyaseten mülksüzleştirilmelerine ve yabancılaşmalarına neden olmaktadır. Örneğin Meltem'in lider karşısında alan içi konumlanması söz konusu mülksüzleşmenin **dilsizleşme** olarak tezahürünü göstermektedir:

“Konuşmaları genelde Genel Başkan yaptığı için biz sadece ona katılıyoruz o şekilde oluyor. Ben genelde dinleyici olmuşumdur. (...) Partide biz ne düşünüyorsak Devlet Bahçeli de bunları düşünüyor ve bu bize yansıyor. Bu şekilde **bizim dilimiz oluyor**. Devlet Bahçeli'nin TV'ye röportajlara çıktığında söylediği şeyleri biz zaten düşünüyor oluyoruz. Hani biz de o şekilde hissediyoruz. O da bize anlatıyor gibi konuşuyor”.

Siyaseten mülksüzleşmenin bir diğer göstergesi de mülakatlarda ÜO yönetim kademesindeki görüşmecilerin sıklıkla vurguladıkları, ocaklarda siyaset yapılmadığı iddiasıdır. Bu anlamda siyaset parti alanının tekeli altında, hatta o alanın içerisinde bir gurup tarafından tekelleştirilmiş halde yani, “büyükler” tarafından yürütülen bir üst faaliyet türü olarak algılanmaktadır. Bu konuda Necdet, “Ükü Ocakları’nda liderin yaptığı, milletvekillerinin yaptığı meselelerle çok ilgilenmezler. Ocakta daha çok bahsettiğim gibi hani eğitim öğretim gibi faaliyetleri yürütülür” demektedir. Necdet ayrıca, ocak alt alanındakilerin, büyüklerin, yani partililerin alanına girmelerinin mümkün olmadığını da altını çiziyor: “MHP’nin işte bir yasa tasarısı konusunda (ocaklara) işte bizi desteklemeniz lazım, arkadaşlar hadi gelin bunu protesto edeceğiz gibi bir çalışma yok yani. Yani oradaki büyüklerin buradaki düşün yani buradaki 25 yaşındaki çocuğun orda koca koca abiler olarak gördüğü milletvekillerinin, yani çok alanına girmiyorlar yani birbirlerinin”. Ocak başkanı sıfatıyla MHP ile ilgili değerlendirme yapmaya hakkı olmadığını “ocakta siyaset olmaz” diyerek reddetse de Metin, partinin “işleyişinde bence gördüğüm kadarıyla belli bir yaş üstü insanların yani genelde yaşlıların üstünlüğü var” demektedir.

Bu durumda ocaklı gençler parti alanından dışlanırken partideki yaşlılar ocağa tek yönlü müdahale edebilmektedir. Ocaklarda “yapılacak bir faaliyet hakkında veya çalışmalar hakkında genel merkezin talimatları vardır. Yani eğitim öğretim programı şudur denir. Onların dışında çok fazla bir faaliyete girilmez. Burada birazcık hani emir komuta zinciri vardır”. Karar alma süreçlerinde gerek partide gerekse ocakta uzlaşmazlık durumunda verili otoritenin kararının belirleyici olduğu görülmektedir. Tartışma ve oylama gibi araçlardan mümkün olduğunca uzakta gerçekleşen işleyişte uyuşmazlık durumunda son sözü söyleyen liderdir. Tolga parti içi demokrasinin işlememesini; “parti elemanlarının liyakate göre değil sadakate göre değerlendirilmesi, sadakate bağlı olarak seçilmesine” bağlamaktadır. Ocakta karar alma süreçleri konusunda Gürkan, “Ükü Ocakları’nda hiyerarşik düzene bağlı katılımı, istişareye dayalı bir süreçten sonra kararlar alınır. Son söz liderindir” demektedir.

Her ne kadar “ÜO, MHP ve Türkiye’deki milliyetçi düşünceye nitelikli bir nesil yetiştirecek bir ara kurum, bir atlama taşı” (Gürkan) olarak tarif edilse de Üküçülükten MHP’liliğe geçiş ocaklı gençlerin beklentilerini karşılayacak oranda gerçekleşmemektedir. Genel olarak gençlerin partide önlerinin tıkalı olduğunu belirten Seyit’e göre “gençlerin gelebileceği nokta grup danışmanlığıdır veya ülkü ocakları genel başkanlığıdır. Ondan sonrası bir yaş beklenir, bir olgunlaşma” demektedir. Ocaklıların siyasi kariyerlerine engel olanlar partili yöneticiler olmasına rağmen onlar bu konuda eleştirel bir duruş sergilememeyi tercih etmektedirler. Bu konudaki istisnalardan birisi olan Feray, parti (MHP) alanının gençlere yani ocaklılara yeterince açık olmadığını ve partideki kadrolardan ocak kökenli olmadıkları için şahsen memnun olmadığını, ocaklı ve partililerin (habituslerinin) farklılığı üzerinden açıklamaktadır: “Şu anda MHP’ye, ülkü ocaklarından geçmiş insanlar var zaten. Akın içinde kara nasıl belli olursa, MHP’nin içinde de ülkü ocaklarında

yetişmeyen insanların öyle belli olduğuna inanıyorum (...) Siyasi noktada, (liderin) çevresindeki insanlardan hoşnut değilim. Yine de Devlet Bahçeli'nin bizi siyasette temsil ettiğine inanıyorum". Habitus ve alanın karşılıklı uyumluluğu çerçevesinde MHP'de alan içi mücadeleler, alanda var olan hâkimiyet ilişkilerinin sorgulanmasına kadar uzanmamaktadır. Ocaktan partiye nasıl geçilebildiğine örnek olarak şimdilerde MHP il yönetiminde çalışan Güner'in siyasi kariyer yapma sürecine bakabiliriz: Güner, ülkücü camiada hatırı sayılan bir aile büyüğü sayesinde alana 16 yaşında giriş yapmış (sembolik sermaye), okuyarak ve ocakta verilen eğitim programlarına dahil olarak kültürel sermaye birikimi yapmış, bunun yanı sıra alanın "hiyerarşik düzenini ve işleyişini öğrenmiş", rüşünü ispat ederek, alanda tanınırlık ve saygınlık kazanmış, STK, dernek, spor kulübü gibi kuruluşlarda sosyal sermaye biriktirerek çevre edinmiştir. Sonrasında kendi deyişiyle; "sıranızı bekliyorsunuz yani sıranın artık zamanla size geleceği inancı pekiyor".

Partililerin iradesinin taşıyıcısı olma iddiasındaki liderin mutlaklaştırılmış temsili ve temsilin inananlar cemaatindeki algısı kutsal şef figürünü besleyen unsurlar olarak belirlemektedir. Parti alanının yeniden üretiminde lider kültürü genç partililer üzerinde çoğu zaman büyüleyici bir etki yaratmaktadır: Bu konuda Meltem, "hani parti içinde biz Devlet Bahçeli'yi kutsal bir lider olarak görüyoruz" demektedir. Bahçeli'nin karizmatik değil fakat daha kültürlü, seçkin bir lider olduğunu düşünen Dündar; "bizde lidere itaat esastır. Yani MHP liderliği diğer partilerin liderliğinden farklılık arz etmekte.Öncelikli olarak, genel başkanımıza atfettiğimiz başka konumlar da var. Mesela biz MHP'yi Türk Dünyası'nın lokomotifini olarak görüyoruz. MHP'nin Genel Başkanı'nı da Türk Dünyası'nın lideri olarak görüyoruz" demektedir.

Parti alanında işleyen temsil mekanizmaları, liderin kendisini yetkilendirenler üzerinde neredeyse sorgulanamaz bir iktidar inşa etmesini sağlamaktadır. Lider, partilileri temsil eden, onların adına konuşan, parti içerisinde "ortak iyinin" meşru taşıyıcısı, sözcüsü ve alan içi politik sermayeyi tekelleştiren otoritedir. Bu durum temsil edilenlerin sahip oldukları sermayelerin miktarı ve niteliğine dair yoksunluklarıyla doğrudan ilişkilidir. Başka bir ifadeyle, partinin alt katmanlarında yer alanların alanın egemenleri karşısında yaşadıkları siyasi mülksüzleşme ve yabancılaşma olgusu, onların sermaye yoksunu olmalarıyla ilişkilidir. Bu kişiler, alan içi güç ilişkileri çerçevesinde kendilerine vekil tayin ettikleri kişinin müvekkili olmayı benimsemek durumundadırlar.

Sonuç

Türkiye'de gençlerin siyasette temsili sorununa değinilen giriş bölümünde son yıllarda seçilme yaşının 25'e düşürülmesinin uygulamada henüz olumlu bir sonuç vermediği belirtilmişti. Gençlerin sayısal olarak partilerin üst yönetiminde ve mecliste daha fazla yer almaları kendi başına olumlu bir gelişme midir? Başka bir ifadeyle gerontokrasiden demokrasiye sadece politik alan ve parti alanında genç nüfusun sayısını artırarak geçmek mümkün müdür? Bu durumu yukarıda

incelenen politik mülksüzleştirme ve politik yabancılaşma kavramlarıyla birlikte düşünmek gerekmektedir. Gençlerin parti alanından politik alana geçişlerinin yöntemi ve niteliği de geçişin kendisi kadar önemlidir. Bourdieu'nün (1992, s. 93) ifadesiyle söylersek; "oyuna katılmayla ilgili (teşvik edici) özgül fayda, faillerin alanda işgal ettikleri pozisyonlar ve söz konusu pozisyonlara geliş yollarına bağlı olarak değişmektedir".

Bu bağlamda AKP'de partinin kurucu başkanı tarafından milletvekili seçimlerinde adaylıkla ilgili getirilen "üç dönem kuralı" ilk bakışta partili gençlerin meclise "yeni yüzler" olarak girmesini kolaylaştırıcı bir "yenilik" gibi görünmektedir. Turan'a göre, (2011, s. 15) "1961'den günümüze dek yapılan seçimlerde milletvekillerinin %50'den fazlası yenilenmiştir". Milletvekillerinin devir hızının yüksek olması olgusunu yazar, "gençlere" siyaset alanına bir giriş imkanı olarak değil, partilerdeki lider kültürü inşası ve oligarşik yapının yeniden üretilmesine yarayan bir manipülasyon olarak yorumlamayı tercih etmektedir: "Bu durum yeni seçilen, siyasette tecrübesiz (acemi) vekillerin parti liderine muhalefet etmelerini güçleştirmektedir. Seçilenlerin lidere kendilerini borçlu hissetmeleri de mümkündür". Siyasal sermayelerin dağıtımını ve parti alanının yapısını doğrudan etkileyebilecek böyle bir uygulamanın, liderin parti alanı içerisindeki egemenliğini pekiştirmesi muhtemeldir.

Parti alanı, ana kademe, gençlik ve kadın kolları gibi alt katmanlarla birlikte – mücadele imkanlarını içermesi koşuluyla- bir mücadele alanıdır. Mücadele sadece ana kademeye yan kollar arasında değil, her bir kademe içerisinde de süregelen bir güç ve iktidar mücadelesidir. Söz konusu mücadele faillerin sahip oldukları sosyal, kültürel, ekonomik ve sembolik sermayelerin eşitsiz dağılımı üzerinde yükselmekte ve alan içi güç, hakimiyet ve bağımlılık ilişkilerini beslemektedir. Bourdieu'ye göre (1984, s.113-120) alan içerisindeki mücadelelerde yeniler değişim talep etme, eskiler ise alan içi egemen konumlarını muhafaza etme ve her türden rekabeti bertaraf etme eğilimindedirler. Ancak, ana kademe GK arasındaki hakimiyet ilişkileri çerçevesinde alandaki egemenlerin mutlak iktidarlarını tesis etmeleri, yani hakimiyet altındakilere mücadele imkanı bırakmadıkları durumda alanın aygıt dönüşme süreci başlamaktadır.

Bu durumda aygıt gibi işleyen bir parti alanı içerisinde gençlerin konumu ve rolleri nelerdir? Bu soruya Bourdieu'nün (2001, s. 276) oligarşik siyasi temsil mekanizmalarını incelediği bir yazısından hareketle cevap vermek mümkündür. Düşünürü göre, 50'li yılların Fransız Komünist Partisi ve "kültür devrimi" Çin'inde parti aygıtıyla sermaye fakiri gençler arasında yapısal bir dayanışma gözlenmektedir. Söz konusu dayanışma ilişkisinin ardında aygıtın, kendisine muhalefet edebilecek hiç bir şeyleri olmayan güvenilir kişileri tercih etmesi yatmaktadır. Oligarşik parti yapıları içerisinde gençler çoğu zaman kendilerine atfedilen saflık, inanç ve sadakat niteliklerinin yanı sıra alana yeni girenler, sermayesiz gelenler ve parti içi mücadelelerde üst yönetimin fedakâr hizmetkârlarıdır.

Eskiler / yeniler, muhafazakârlar / yenilikçiler, yaşlılar / gençler, yönetenler / yönetilenler arasındaki mücadeleler, iktidar ve hâkimiyet ilişkilerinin karakterize ettiği parti alanının aygıt dönüşmesi durumunda "incelenmesi gereken (...) partilerin aygıt gibi işlemeye koyulabilmesine neden olan koşullardır" (Bourdieu 1997a, s. 124). Makalede görüşlerine yer verdiğimiz gençlerin anlatılarındaki partideki büyüklerin, yöneticilerin meşruluğu ve haklılığı anlayışı, onların verili güç ilişkileri çerçevesinde alanın otoriter yapısını sorgulamak yerine boyun eğmek zorunda kaldıklarını göstermektedir. Bu çalışmada ele aldığımız AKP GK ve ÜO örneklerinde parti genel merkezi ve üst yönetimi, GK'na aygıt dönüşme yolundaki alan içerisinde hareket imkânı bırakmayan bir tarzda çalışmaktadır. GK yönetimlerinin belirlenmesinde başvurulan istişare, mülakat, atama gibi son sözün lidere veya üst yönetime bırakıldığı mekanizmalar söz konusu tarzın göstergelerinden birisidir. Parti liderleri, partinin "doğrularını" tanımlama ve diğerlerine, özellikle de gençlere meşru bir biçimde dayatma-temsil mekanizmaları üzerinden sembolik ve hukuki normlar üzerinden somut- araçlarının yegâne sahipleridirler. Sonuç olarak, partide yaşlılar, gençlerin tepkilerine ve direnişlerine imkân bırakmadığında, sorgulayıcı, eleştirel düşüncelerin yeşermesine, serbest seçimlere; yan kolların idari ve mali özerkliğine izin vermediklerinde alan, otoriter hiyerarşik sıklıdüzen anlayışıyla işleyen bir aygıt dönüşmektedir.

EK

AKP Gençlik Kolları Mensupları

Abdullah, 22, büyükşehir GK ilçe başkan yardımcısı, üniversite öğrencisi.

Adnan, 25, büyükşehir GK ilçe teşkilatı birim yöneticisi, üniversite mezunu, ticaret.

Ayşen, 24, büyükşehir GK ilçe teşkilatı birim yöneticisi, üniversite mezunu, yerel yönetimde memur.

Bülent, 26, büyükşehir GK il teşkilatı birim yöneticisi, üniversite mezunu, aile şirketi.

Durmuş, 30, büyükşehir ilçe GK başkanı, üniversite mezunu, ticaret, evli.

Efkan, 22, büyükşehir GK ilçe başkanı, üniversite öğrencisi.

Ethem, 23, büyükşehir GK ilçe eski başkanı, üniversite mezunu, avukat.

Haldun, 30, büyükşehir GK ilçe başkanı, üniversite mezunu, ticaret, evli.

Hamdi, 26, taşra GK il teşkilatı birim sorumlusu, üniversite öğrencisi, ticaret.

Hulusi, 24, büyükşehir GK il teşkilatı birim yöneticisi, üniversite öğrencisi.

İhsan, 22, büyükşehir GK ilçe teşkilatı birim yöneticisi, üniversite öğrencisi.

Kamil, 28, taşra il GK başkanı, açık öğretim öğrencisi, ticaret, evli.

Kerim, 21, büyükşehir GK il teşkilatı birim yöneticisi, üniversite öğrencisi.

Necati, 27, büyükşehir GK ilçe teşkilatı birim yöneticisi, üniversite mezunu, iş arıyor.

- Seçkin, 22, üniversite öğrencisi, AKP büyükşehir ilçe teşkilatı birim başkanı.
- Sefer, 22, taşra il GK birim yöneticisi, üniversite öğrencisi.
- Süha, 30, büyükşehir il GK başkan yardımcısı, üniversite mezunu, serbest meslek.
- Süheyla, 22, ilçe GK yürütme kurulu üyesi, üniversite öğrencisi, memur.
- Şevket, 25, büyükşehir il GK birim yöneticisi, yüksek lisans öğrencisi, kendi işyeri var.
- Üzeyir, 28, büyükşehir ilçe GK teşkilatında birim yöneticisi, üniversite mezunu, belediyede memur.
- Vahit, 27, büyükşehir GK ilçe teşkilatında birim yöneticisi, üniversite mezunu, özel şirkette çalışıyor.
- Yasin, 28, büyükşehir il GK başkan yardımcısı, üniversite mezunu, ticaret.
- Yaşar, 23, taşra il GK yürütme kurulu üyesi, üniversite öğrencisi, kendi işyeri var.

Ülkü Ocakları Mensupları

- Alişan, 25, büyükşehir ÜO il başkanlığında birim başkanı, üniversite mezunu, iş arıyor.
- Alp, 25, büyükşehir ÜO il teşkilatı birim başkanı, üniversite öğrencisi.
- Aslıhan, 20, büyükşehir ÜO ilçe teşkilatı birim başkanı, açık öğretimde okuyor, özel sektörde ücretli çalışıyor.
- Dündar, 25, büyükşehir ÜO ilçe başkanı, üniversite mezunu, işletmeci.
- Erkan, 26, ÜO taşra il başkan yardımcısı, lise mezunu, kendi işini yapıyor, evli.
- Feray, 23, büyükşehir ÜO ilçe birim başkanı, üniversite öğrencisi.
- Güner, 36, MHP büyükşehir il yönetiminde, eski ÜO ilçe başkanı, üniversite mezunu, evli.
- Gürkan, 27, ÜO taşra il başkanı, üniversite mezunu, ticaret, evli.
- Hakan, 24, büyükşehir ÜO il teşkilatı birim başkanı, üniversite öğrencisi.
- Haluk, 19, büyükşehir ÜO ilçe teşkilatı birim başkanı, üniversite öğrencisi.
- Meltem, 22, MHP kadın kolları birim sorumlusu, açık öğretim öğrencisi, memur.
- Metin, 30, büyükşehir ÜO ilçe başkanı, üniversite mezunu, ticaret.
- Necdet, 33, büyükşehir MHP il başkanlığında birim sorumlusu, üniversite mezunu, şirkette memur, evli.
- Noyan, 28, büyükşehir ÜO ilçe yönetiminden tasfiye edilmiş, üniversite mezunu, kendi işi var.
- Saltuk, 32, taşra ÜO il teşkilatı eski yöneticisi, üniversite mezunu, kendi işi var.
- Selim, 28, büyükşehir ÜO il teşkilatı birim başkanı, yüksek lisans öğrencisi, aile şirketinde çalışıyor, evli.
- Seyit, 19, büyükşehir ÜO ilçe teşkilatında masa başkanı, üniversite öğrencisi.
- Tolga, 22, büyükşehir ÜO il teşkilatında birim başkanı, üniversite öğrencisi

Yıldırım, 33, büyükşehir ÜO eski ilçe başkanı, MHP ilçe yönetiminde, üniversite mezunu, serbest meslek, evli.

Zeliha, 18, büyükşehir ÜO ilçe teşkilatı üyesi, dışardan lise eğitimine devam ediyor, özel sektörde memur.

Kaynakça

- BARGEL Lucie (2009), **Jeunes socialistes jeunes UMP**, Paris, Dalloz.
- BEAUD Stéphane (1996), "L'usage de l'entretien en sciences sociales", **Politix**, no: 35.
- BOURDIEU Pierre (1984), **Questions de sociologie**, Paris, Ed. De Minuit.
- BOURDIEU Pierre (1992), **Réponses**, Paris, Seuil.
- BOURDIEU Pierre (1995), **Pratik Nedenler**, İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- BOURDIEU Pierre (1997a), **Toplumbilim Sorunları**, Çev. Işık Ergüden. İstanbul, Kesit Yayıncılık.
- BOURDIEU Pierre (1997b), **Méditations Pascaliennes**, Paris, Seuil.
- BOURDIEU Pierre (2001), **Langage et pouvoir symbolique**, Paris, Seuil.
- BOURDIEU Pierre & WACQUANT Loic J.D. (2003), **Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar**, İstanbul, İletişim.
- BOURDIEU Pierre & CHARTIER Roger (2010), **Le sociologue et l'historien**, Agone&Raisons d'agir.
- BOYRAZ Cemil (2009), **Gençler Tartışıyor. Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, İstanbul, TÜSES.
- CAYMAZ Birol (2005), "İstanbul'da Niğdeli Hemşehri Dernekleri", **European Journal of Turkish Studies**, mis en ligne le 15 novembre 2005, Consulté le 09 mars 2015. URL :<http://ejts.revues.org/410>
- CAYMAZ Birol (2008), "Siyasi partilerin gençlik kolları", ss. 299-330, içerisinde, YENTÜRK Nurhan (der.), **Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CORCUFF Philippe (2008), **Siyasetin Büyük Düşünürleri**, İstanbul, Versus.
- ÇEĞİN Güney & ÜNSALDI Levent (2014), "Bourdieu'nün Şerhleri Üzerinden "Temsiliyet Simyası"", **Cogito**, 76, ss. 89-105.
- DOĞAN Sevinç (2014), **AKP'nin Kentsel Çeperlerde Örgütlenme Dinamikleri: Sanayi Mahallesi Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDOĞAN Emre (2003), "Sosyal sermaye, güven ve Türk gençliği", http://www.urbanhobbit.net/PDF/Sosyal%20Sermaye_emre%20erdogan.pdf

GAXIE Daniel (1978), **Le cens caché**, Paris, Seuil.

GÖKÇE Ali Fuat (2013), **Siyasal Partilerde Lider ve Yönetim Değişimleri**, Ada Kitabevi.

KALAYCIOĞLU Ersin (2014), "Neo-Hamidyenlik Çapulculuğa Karşı: Gezi Parkı'nın Gösterdikleri", içerisinde, **Suriçinde Bir Yaşam. Toktamış Ateş'e Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAYA Asil (2010), **Türk Siyasi Tarihinde CHP'nin Gençlik Kolları**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Master Tezi.

KÖMÜRÇÜ Derya (2014), "Partili olmak: Cumhuriyet Halk Partisinde Genç Üyelerin Siyasal Toplumsallaşma Süreçleri", **Alternatif Politika**, Eylül, C. 2, Sayı: 2, ss. 277-299.

MATONTİ Frederique & POUPEAU Franck (2004/5), "Le capital militant. Essai de définition", **Actes de la recherche en sciences sociales**, no: 155, ss. 4-11.

MAYER Nonna (2010), **Sociologie des comportements politiques**. Paris, Armand Colin.

MICHELS Robert (2008), "Demokrasi ve Oligarşinin Tunç Kanunu", Çev: Toker Dereli, **Çalışma ve Toplum**.

MİCHON Sebastian (2009/2), "Devenir professionnel de la politique. Militant et collaborateur politique", **Agora débats/jeunesses**, No: 52, ss. 123-124.

TUİK (2013), "İstatistiklerde Gençlik 2012", haber bülteni. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13509>, (17-01-2015 tarihinde ziyaret edildi.)

TURAN İter (2011), "Türk Siyasi Partilerinde Lider Oligarşisi: Evrimi, Kurumsallaşması ve Sonuçları", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 45, Ekim, ss. 1-21.

UYVAL Ayşen & TOPAK Oğuz (2010), **Particiler. Türkiye'de Partiler ve Sosyal Ağların İnşası**, İletişim Yayınları, İstanbul.

WEBER Max (1971), **Economie et societe**, Paris, Plon.

YILMAZ Volkan & OY Burcu (2014), **Türkiye'de Gençler ve Siyasal Katılım**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Şebeke Gençlik Katılım Projesi Kitapları, No: 5.